

Porvoon kaupungin hankintaohje

Hyväksytty
kaupunginhallituksessa

9.2 020

Sisältö

1 Yleistä	4
1.1 Hankintaohjeen soveltamisala	4
1.1.1 Tilaajavastuulaki	4
1.2 Tavoitteet	4
1.3 Hankintaorganisaatio	5
1.4 Hankintatoiminnan periaatteet	5
1.4.1 Avoimuus	6
1.4.2 Syrjimättömyys ja tasapuolisuus	6
1.4.3 Suhteellisuus	6
1.5 Kynnysarvot	6
1.5.1 Hankintalaki	6
1.5.2 Erikoisalojen hankintalaki	7
1.6 Hankinnan ennakoitu arvo	7
1.6.1 Esimerkkejä	8
1.6.2 Erityistilanteet	9
1.7 Hankintojen suunnittelu	9
1.7.1 Markkinakartoitus ja -vuoropuhelu	10
1.7.2 Tietojärjestelmä- ja laitehankinnat	11
1.8 Hankintojen laatu	11
1.8.1 Ehdottomat soveltuvuusvaatimukset	12
1.8.2 Vihreät hankinnat	13
1.8.2.1 Ympäristömerkit	13
1.8.2.2 Hiilineutraalisuus	14
1.8.3 Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat	15
1.8.4 Elinkaarikustannukset	15
1.8.5 Innovatiiviset hankinnat	16
1.8.6 Paikallisuus	16
1.8.7 Alihankkijoiden käyttäminen	17
1.9 Hankinnat sidosyksiköltä	17
1.10 Hankinnat yhteishankintayksiköltä	17
1.11 Muut yhteishankinnat	18
2 EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat	19
2.1 Hankintamenettelyt	19
2.1.1 Avoin menettely 32 §	19
2.1.2 Rajoitettu menettely 33 §	19
2.1.3 Neuvottelumenettely 34 §	19
2.1.4 Kilpailullinen neuvottelumenettely 36 §	20
2.1.5 Innovaatiokumppanuus 38 §	20
2.1.6 Sähköinen huutokauppa 44 §	20
2.1.7 Dynaaminen hankintajärjestelmä 49 §	20
2.1.8 Suunnittelukilpailu 54 §	21
2.2 Menettelytekniikat	21
2.2.1 Puitejärjestely	21

2.2.2 Sähköinen huutokauppa	22
2.2.3 Sähköiset luettelot	22
2.3 Määräajat	23
2.4 Suorahankinnat.....	23
2.5 Hankinnasta ilmoittaminen	24
2.5.1 Suorahankintailmoitus.....	24
2.5.2 Ennakko- / kausi-ilmoitus	24
2.6 Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD)	25
2.7 Hankintalain mukainen rikosrekisteriote	25

3 Kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat 26

3.1 Hankintamenettely	26
3.2 Suorahankinnat.....	26
3.3 Hankinnasta ilmoittaminen	27
3.4 Tarjouspyynnön sisältö	28
3.5 Tarjoajan poissulkemisperusteet	29
3.6 Tarjoajan soveltuvuusvaatimukset	29
3.7 Tarjousten vertailuperusteet	29
3.8 Lisätiedot ja tarjousten jättö	29
3.9 Tarjousten käsittely.....	30
3.9.1 Tarjousten täydennyttäminen.....	30
3.9.2 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkemisperusteet sekä tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuus	31
3.9.3 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta.....	32
3.9.4 Hankintapäätös ja sen tiedoksianto	32
3.9.5 Hankinnan keskeyttäminen.....	33
3.9.6 Odotusaika.....	33

4 Sosiaali- ja terveystalvet ja muut erityiset palvelut 34

4.1 Käyttäjien tarpeiden huomioiminen	34
4.2 Suorahankintaperusteet erityispalveluissa.....	34
4.3 Tarjoajan poissulkeminen.....	34
4.4 Tarjousten valintaperusteet	35

5 Pienhankinnat 36

5.1 Pienhankintaprosessi.....	36
5.2 Tavarat ja palvelut.....	37
5.2.1 Hankinnan arvo alle 10 000 €	37
5.2.2 Hankinnan arvo \geq 10 000 € - < 60 000 €.....	37
5.3 Rakennusurakat	37
5.4 Sopimus / tilaus	37
5.5 Muutoksenhaku pienhankinnoissa	38

6 Hankintasopimus 39

6.1 Hankintasopimuksen sisältö	39
6.1.1 Sopijaosapuolet	39

6.1.2 Sopimuksen kohde	40
6.1.3 Sopimuskausi.....	40
6.1.4 Reklamaatiot	41
6.1.5 Irtisanominen ja purkaminen	41
6.1.6 Alihankinta	41
6.1.7 Laadunhallinta	42
6.1.8 Hinnanmuutos.....	42
6.1.9 Laskutus- ja maksuehdot.....	42
6.1.10 Muut ehdot.....	43
6.1.11 Asiakirjojen pätevyysjärjestys.....	43
6.1.12 Kartelliehto	44
6.1.13 Erimielisyyksien ratkaiseminen	44
6.1.14 Yleiset sopimusehdot	44
6.2 Tietosuojasetus (GDPR).....	45
6.3 Hankintasopimuksen muuttaminen.....	45
6.4 Sopimuksen päättäminen	45
6.5 Arkistointi ja salassapito	46
7 Muutoksenhaku	47
7.1 Hankinta-oikaisu.....	47
7.2 Valitus markkinaoikeuteen	48
8 Hankinta-asiakirjojen julkisuus	49
8.1 Asiakirjajulkisuus	49
8.2 Asianosaisjulkisuus.....	49
9 Hankintaprosessin vaiheet	50

1 Yleistä

1.1 Hankintaohjeen soveltamisala

Tätä hankintaohjetta noudatetaan Porvoon kaupungin hankinnoissa. Porvoon kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen osalta näiden hankintaohjeiden soveltamisesta määrätään konserniohjeessa.

Keskeistä hankintalainsäädäntöä ovat Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016 (hankintalaki), Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016 (erityisalojen hankintalaki) sekä Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 22.12.2006/1233 (tilaajavastuulaki).

Tätä hankintaohjetta sovelletaan EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin, joista säädetään hankintalain 5 luvussa ja kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin, joista säädetään hankintalain 11 ja 12 luvuissa. Hankintalain säännökset kansallisista hankinnoista ovat hyvin väljät ja hankintayksikölle jää paljon harkinnanvaraa niiden toteuttamisessa. Hankintaohjetta sovelletaan lisäksi kansalliset kynnysarvot alittaviin pienhankintoihin, joista ei ole säännöksiä hankintalaissa.

Tätä hankintaohjetta sovelletaan soveltuvin osin myös hankintayksiköissä, joiden toimiala kuuluu erikoisalojen hankintalain piiriin. Erityisalojen hankintalain luvussa 4 on määritelty käytettävissä olevat hankintamenettelyt, kun hankinnan arvo ylittää lain 13 §:ssä ilmoitetut EU-kynnysarvot. Erityisalojen hankintalaki ei tunne kansallisia kynnysarvoja. Kaikki EU-kynnysarvon alittavat hankinnat toteutetaan pienhankintoina, eivätkä ne kuulu lain soveltamisalaan.

1.1.1 Tilaajavastuulaki

Lakia tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006, tilaajavastuulaki) sovelletaan EU-, kansallisiin ja pienhankintoihin.

Tilaajavastuulaki koskee yli 7 500 euron arvoista työtä, joka tehdään tilaajaorganisaatiossa tai yli 10 päivän vuokratyötä. Työn tulee liittyä tilaajan työtiloissa tai työkohteessa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin tai kuljetuksiin.

Jos tilaajavastuulain edellytykset täyttyvät, valitulta toimittajalta tulee vaatia ennen sopimuksen/tilauksen tekemistä tilaajavastuulain mukaiset selvitykset (kaupparekisteri-, ennakkoperintärekisteri- ja työnantajarekisteriote, todistus verojen ja eläkevakuutusten maksamisesta, selvitys sovellettavasta työehtosopimuksesta ja työterveyshuollon järjestämisestä). Rakennusurakoissa tulee lisäksi vaatia todistus lakisääteisen tapaturmavakuutuksen voimassaolosta.

Mikäli tarjoaja on liittynyt Vastuugroup.fi Luotettava Kumppani palveluun, ei tilaajavastuulain mukaisia selvityksiä ja todistuksia tarvitse erikseen toimittaa, vaan tilaajan tulee tarkastaa ne Vastuugroup.fi palvelun kautta. Lisätietoa: <https://www.vastuugroup.fi>.

1.2 Tavoitteet

Hankintojen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti, ekologisesti, suunnitelmallisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla olemassa olevat kilpailuolosuhteet huomioon ottaen ja hyväksyttävällä tavalla. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on järjestettävä siten, että pienet ja keski- ja suuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Hankinnoissa tulee huomioida hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

1.3 Hankintaorganisaatio

Hankintayksikkö on hankintalaissa määritelty toimija (tilaaja), jonka tulee hankinnoissaan noudattaa hankintalakia. Hankintayksikkö on hankinnan suorittava organisaatio, jota edustaa esimerkiksi kunnan tai kuntayhtymän toimitusjohtaja tai viranhaltija. Hankintayksikkö tai siihen kuuluva organisaatio toimii hankinnassa sopimuksen tekijänä ja tilaajana.

Rahoitusjohtaja vastaa Porvoon kaupungin hankintatoimesta kokonaisuutena. Toimialajohtajat vastaavat oman toimialansa hankintojen ohjaamisesta kaupungin strategian ja hankintaohjeen mukaisesti.

Hankintapalvelut on osa rahoitusjohtoa. Hankintapalveluiden tehtäväkenttä koostuu seuraavista tehtäväkokonaisuuksista: keskitetyt, koko kaupunkikonsernia koskevat hankinnat, toimialojen EU-kynnysarvon ylittävät erillishankinnat, kilpailuttamiseen ja hankintasopimusten laatimiseen liittyvät neuvontapalvelut, tiedottaminen, ohjeistus ja koulutus. Toimialojen kansallisissa hankinnoissa hankintapalvelut voi tarvittaessa resurssiensa puitteissa toimia konsultin roolissa.

Kaupunginlakimies ohjaa ja neuvoa hankintalain soveltamista ja hankintamenettelyä koskevista juridisista kysymyksistä.

Toimivaltuudet hankintapäätösten tekemiseen on määritelty Porvoon kaupungin hallintosäännön 40 §:ssä.

Hankinta-asian valmisteluun ja päätöksentekoon osallistuva henkilö ei saa olla esteellinen. Vastavasti hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn taikka tavaran tai palvelun tai urakan tarkastamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa (410/2015) ja hallintolaissa (434/2003).

1.4 Hankintatoiminnan periaatteet

Julkisen hallinnon peruseriaatteita ovat lainmukaisuus, julkisuus, avoimuus, suhteellisuus, syrjimättömyys ja tasapuolisuus sekä verovarojen tarkoituksenmukainen ja tehokas käyttäminen. Periaatteita on noudatettava julkisissa hankinnoissa hankinnan laadusta tai arvosta riippumatta, suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Hankinnat on suoritettava taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti ja olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyödyntäen. Tarjoajia ja tarjouksia on käsiteltävä näiden periaatteiden mukaisesti hankintaprosessin kaikissa vaiheissa.

1.4.1 Avoimuus

Hankinnasta on tiedotettava sen luonteen mukaisesti riittävän laajasti eikä hankintamenettelyä koskevia tietoja saa salata. Kaikki soveltuvat tarjoajat voivat jättää tarjouksen (avoin menettely) tai tarjousmenettelyyn tulee valita riittävä määrä ehdokkaita (rajoitettu menettely, neuvottelumenettely, kilpailullinen neuvottelumenettely). Tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille. Hankintaa koskevat asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia.

1.4.2 Syrjimättömyys ja tasapuolisuus

Tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättä. Yrityksillä on oltava tasaveroiset mahdollisuudet tarjota tavaroita ja palveluja julkiselle sektorille. Koska tarjoajien määrän on oltava suhteessa hankinnan kokoon, hankintayksikön täytyy käyttää objektiivisiä perusteita rajoittaessaan mahdollisten tarjoajien määrää.

1.4.3 Suhteellisuus

Tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten ja ehtojen tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan luonteeseen nähden. Tarjouskilpailusta aiheutuvia kustannuksia verrataan tarjouskilpailulla saatavaan säästöön. Esimerkiksi ilmoittelun laajuuden ja määrän on oltava suhteessa ilmoittamisesta arvioitavissa olevaan hyötyyn. Tarjouspyyntö on suhteutettava sekä muodoltaan että laajuudeltaan hankinnan kohteeseen, pääsääntönä kuitenkin kirjallinen menettely. Tarjouksen tekemiseen käytettävän työn tulee olla suhteessa sekä hankinnan vaativuuteen että sen taloudelliseen arvoon.

1.5 Kynnysarvot

1.5.1 Hankintalaki

Hankinnat jakautuvat euromääräisen suuruuden perusteella seuraavasti:

- kansalliset kynnysarvot alittavat hankinnat (pienhankinnat)
- kansalliset kynnysarvot ylittävät, mutta EU-kynnysarvojen alle jäävät hankinnat (kansalliset hankinnat)
- EU-kynnysarvot ylittävät hankinnat (EU-hankinnat).

Hankintalain mukaiset kansalliset kynnysarvot ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

- 1) 60 000 euroa tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa
- 2) 150 000 euroa rakennusurakoissa
- 3) 100 000 euroa koulutuspalveluissa, joita hankitaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 5 luvun 7 §:n mukaisesti yhteishankintana työnantajan kanssa
- 4) 400 000 euroa sosiaali- ja terveystyöpalveluja koskevissa hankinnoissa (liite E kohdat 1–4)
- 5) 300 000 euroa muita erityisiä palveluja koskevissa hankinnoissa (liite E kohdat 5–15)
- 6) 500 000 euroa käyttöoikeussopimuksissa.

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat hankintadirektiiviin ja käyttöoikeussopimusdirektiiviin, ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat:

- 1) 214 000* euroa kuntien tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa
- 2) 5 350 000* euroa rakennusurakoissa.

*Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa EU-kynnysarvot asetuksella kahden (2) vuoden välein; seuraavan kerran 1.1.2022 alkaen.

Vähintään EU-kynnysarvon suuruudessa hankinnoissa on noudatettava lain 5 luvussa tarkoitettuja menettelyjä. Vähintään EU-kynnysarvojen suuruisiin hankintoihin sovelletaan, mitä hankintalain 14–16 luvuissa säädetään hankintasopimuksista.

1.5.2 Erikoisalojen hankintalaki

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat erityisalojen hankintadirektiiviin ja käyttöoikeussopimusdirektiiviin ilman arvonlisäveroa laskettuina, ovat:

- 1) 428 000* euroa tavaroita, palveluja ja suunnittelukilpailuja koskevissa hankinnoissa
- 2) 1 000 000* euroa liitteessä C tarkoitetuissa sosiaali- ja terveystalouden palveluhankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa
- 3) 5 350 000* euroa rakennusurakoita ja käyttöoikeussopimuksia koskevissa hankinnoissa

*Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa EU-kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein; seuraavan kerran 1.1.2022 alkaen.

Lakia ei sovelleta EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin.

Hankinnat, joiden ennakoitu arvo jää alle EU-kynnysarvojen, tulee kilpailuttaa huomioiden lain periaatteet tarjoajien tasapuolisesta ja syrjimättömästä kohtelusta sekä avoimesta ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottavasta toimintatavasta. Hankinnoissa tulee huomioida myös Porvoon kaupungin hankintalinjaukset sekä tämä hankintaohje.

1.6 Hankinnan ennakoitu arvo

Hankinnan ennakoitun arvon laskemisesta on kerrottu hankintalain 27–31 §:ssä ja erityisalojen hankintalain 14–18 §:ssä. Hankinnan valmistelijan on selvitettävä hankinnan ennakoitu arvo.

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Hankinnan arvoa laskettaessa tulee myös ottaa huomioon hankinnan vaihtoehtoiset toteuttamistavat, ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidentysehdoit sekä ehdokkaille tai tarjoajille maksettavat palkkiot tai maksut.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien osien ennakoitu arvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua kokonaisarvoa laskettaessa. Rakennusurakan arvoa määriteltäessä tulee ottaa huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.

Lähtökohtana on hankintayksikön oma arvio hankintasopimuksen arvosta. Toisaalta hankintayksikön on asianmukaisesti ja riittävän tarkasti asiaa selvittäen arvioitava hankinnan arvo. Jos hankinnan arvo on laskettu perusteettomasti väärin ja toteutuneiden tarjousten hinnat ylittävät merkittävästi hankintayksikön ennakoitun arvion ja kynnysarvo ylittyy, hankinnasta on julkaistava uusi ilmoitus.

Jos hankintayksikkö koostuu erillisistä toiminnallisista yksiköistä, on otettava huomioon kaikkien yksittäisten toiminnallisten yksiköiden hankintojen yhteenlaskettu ennakoitu kokonaisarvo. Tarkoituksena on kannustaa hankintayksiköitä suunnitelmalliseen hankintatoimeen ja hankintojen kokoamiseen ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi.

Hankintaa ei saa keinotekoisesti pilkkoa eriin tai sen arvoa laskea poikkeuksellisin menetelmin hankintalain soveltamisen välttämiseksi. Tavarahankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Hankinnan jakamisen osiin tulee perustua todellisiin taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin. Hankintayksikön tulee tarvittaessa pystyä näyttämään perusteet toteen. Lähtökohtana arvioinnissa on hankintakokonaisuuden luonteva määrittely. Huomiota voidaan kiinnittää ajanjaksoihin, joiden aikana tehtäviä hankintaeriä kilpailutetaan kokonaisuuksina suunnitelmallisessa hankintatoimessa. Kiellettyä on siten esimerkiksi pilkkoa samanlaisista tavaroista koostuva hankinta osissa kilpailutettavaksi lain säännösten välttämisen tarkoituksessa.

1.6.1 Esimerkkejä

Koulu A hankkii helmikuussa teknisen työn koneita 20 000 eurolla (alv 0 %). Koulu B hankkii saman vuoden elokuussa teknisen työn koneita 30 000 eurolla (alv 0 %). Koulu C hankkii saman vuoden joulukuussa teknisen työn koneita 15 000 eurolla (alv 0 %). Yksikään kouluista ei voi hankkia koneita erillisenä pienhankintana, koska hankinnat tehdään 12 kuukauden sisällä ja koska hankintojen yhteenlaskettu arvo ylittää kansallisen kynnyksarvon.

Ratkaisu: Teknisen työn koneista järjestetään koko kaupunkia koskeva puitejärjestelykilpailutus useammaksi vuodeksi siten, että yksittäisiä konehankintoja voidaan tehdä puitejärjestelyn sisällä.

Kaupunki kilpailuttaa muuttopalvelut siten, että myös kaupungin tytäryhteisöt voivat käyttää hankintasopimusta. Sopimuskausi on toistaiseksi voimassa oleva 12 kuukauden irtisanomisajalla. Arvio hankinnan vuosittaisesta arvosta (alv 0 %) on seuraava:

- kaupunki 40 000 euroa
- kaupungin tytäryhteisöt 20 000 euroa

Näin ollen hankinnan vuosittainen arvo on 60 000 euroa. Hankinnan ennakoitu arvo on tällöin 240 000 euroa eli hankinta ylittää EU-kynnyksarvon. Toisin sanoen myös kaupungin tytäryhteisöt tulee huomioida ennakoidun arvon laskennassa, koska niillä on mahdollisuus käyttää hankintasopimusta. Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen arvo lasketaan neljän (4) vuoden kustannusten mukaan.

Kaupunki tekee vuosisopimuksen toimittajan Y kanssa tavarain Z hankinnasta. Kaupunki tekee vuosisopimuksen saman toimittajan kanssa samasta tavarasta myös kolmena seuraavana vuonna. Jokaisena vuonna hankinnan arvo on 19 000 euroa (alv 0 %). Vaikka vuosittainen arvo alittaa suoramääränsä, niin neljän (4) vuoden yhteenlaskettu arvo ylittää kansallisen kynnyksarvon. Hankinta voidaan toteuttaa vuosi kerrallaan, mutta se tulee kilpailuttaa kansallisen kynnyksarvon ylittävänä hankintana. Hankinnan arvoinen mahdollisuus olisi puitejärjestely; yhdellä kilpailutuksella hoidettu neljän (4) vuoden hankinnat.

Sivistystoimi hankkii ABC-tietojärjestelmän lisenssejä vuoden kestävään pilottiin 25 000 eurolla (alv 0 %). Tekniikka ja ympäristö -toimiala hankkii ABC-tietojärjestelmän lisenssejä vuoden kestävään pilottiin 25 000 eurolla (alv 0 %). Konsernipalvelut ja hallinto -toimiala hankkii ABC-tietojärjestelmän lisenssejä kuusi (6) kuukautta kestävään pilottiin 15 000 eurolla (alv 0 %). Yksikään toimialoista ei voi hankkia lisenssejä erillisenä pienhankintana, koska toimialat eivät ole toisistaan irrallisia hankintayksiköjä ja koska hankintojen yhteenlaskettu arvo ylittää kansallisen kynnyksarvon. Se, että kyseessä on pilotti, ei poista kilpailutusvelvoitetta.

Ratkaisu: Toimialat sopivat yhteisesti pilotista, jossa hankittavien lisenssien arvo jää alle kansallisen määrän. Jos pilotin päätyttyä todetaan, että tietojärjestelmälle on tarvetta ja se päättään ottaa käyttöön, hankinta kilpailutetaan hankintalain mukaisesti siten, että pilotin toimittaja ei

saa etulyöntiasemaa muihin tarjoajiin nähden. Hankinnan arvoa määriteltäessä myös pilottikauden kustannukset tulee ottaa huomioon.

1.6.2 Erityistilanteet

Käyttöoikeussopimuksista, eräistä palveluhankinnoista ja pitkäaikaisissa hankintasopimuksissa noudatettavista laskentaperiaatteista on säädetty erikseen hankintalain 28–30 §:ssä. Esimerkiksi suunnittelukilpailussa palveluhankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa on huomioitava myös mahdolliset osallistumispalkkiot ja maksut (hankintalaki 29 §, erikoisalojen hankintalaki 16 §).

Hankintalain 30 §:ssä on säädetty pitkäaikaisissa hankintasopimuksissa noudatettavista ennakoitun arvon laskemissäännöistä. Jos tavarahankinnan kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen, sopimuksen ennakoitun arvon laskennan perusteena käytetään:

- 1) määrääikäisen, enintään 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kokonaisarvoa tai yli 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien
- 2) toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna 48:lla.

Määräajoin uudistettavien hankintojen osalta hankintayksikkö voi tehdä sopimuksen esimerkiksi vuodeksi kerrallaan logistiikkaan, riskeihin, rahoitukseen tai muihin vastaaviin syihin perustuen. Rahoitukseen liittyvä syy voi olla se, että rahoitusta on myönnetty vuosi kerrallaan ja sen jatkuvuudesta ei ole varmuutta. Hankintoja ei voi pilkkoa pelkästään siitä syystä, että vältetään hankintalain soveltaminen.

Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavara- tai palveluhankintoja koskevien sopimusten ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen talousarviokauden aikana peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvoa seuraavan 12 kuukauden aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen
- 2) niiden hankintojen ennakoitua yhteisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä toimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana, tai jos kysymys on yli 12 kuukautta voimassa olevasta sopimuksesta, sitä seuraavan talousarviokauden aikana.

Sellaisissa palveluhankintasopimuksissa, joissa ei ilmoiteta kokonaishintaa, ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) määrääikäisissä, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa
- 2) toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Puitejärjestelyissä ja dynaamisissa hankintajärjestelmissä hankinnan ennakoitun arvon laskennassa on käytettävä kaikkien puitejärjestelyn tai dynaamisen hankintajärjestelmän keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa.

1.7 Hankintojen suunnittelu

Hankintojen suunnittelu on osa tavanomaista varainkäytön suunnittelua. Suunnittelussa on huomioitava talousarviossa käytössä olevat määrärahat, hankinnan elinkaaren kokonaiskulut mukaan

lukien vanhojen sopimusten irtisanominen ja siirtokulut, mahdolliset tulevat kulut kuten huolto- ja ylläpitomaksut sekä käyttöikä ja poistot.

Yksiköt laativat vuosittain käyttötalousbudjettiin perustuvan hankintasuunnitelman. Hankintasuunnitelma on luettelo talousarviovuoden aikana tehtävistä hankinnoista, joiden arvo ylittää kansallisen tai EU-kynnysarvon. Hankintasuunnitelmaan liitetään myös tiedot hankintojen vastuuhenkilöistä sekä aikatauluista. Hankintasuunnitelma annetaan tiedoksi hankintapalveluille (hankintapalvelut(at)porvoo.fi), jonka tehtävänä on kartoittaa samantyyppisten hankintojen yhdistämismahdollisuudet sekä aikatauluttaa EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen toteutus.

Hankintojen suunnittelussa tulee huomioida, että EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintaprosessin läpivienti kestää tavallisesti 6 - 12 kuukautta ja kansalliset hankinnatkin tulisi aloittaa viimeistään neljä (4) kuukautta ennen toivottua sopimuksen voimaantuloa. Hankintojen suunnitteluvaiheessa tulee myös päättää, mitkä hankinnat kilpailutetaan kaupungin koko organisaation näkökulmasta keskitetysti ja mitkä hajautetusti eri toimialoilla.

Hankintojen suunnittelu sisältää toimittajamarkkinoihin tutustumisen, eri toteutusvaihtoehtojen selvittämisen, loppukäyttäjien tarpeiden analysoinnin, mahdolliset sisäiset ja ulkoiset rajoitukset, hankinnan strategiset valinnat, tehdäkö itse vai ostaa -valinnat ja ratkaisuvaihtoehtojen ennakkanalyysit.

Huolellisella suunnittelulla lisätään hankintayksikön omaa ymmärrystä, jotta hankinnalle voidaan asettaa tarkoituksenmukaiset tavoitteet ja luodaan pohja onnistuneelle sopimuskaudelle. Suunnitteluvaiheessa on varmistettava, etteivät suunnittelu ja valmistelu aiheuta kilpailutusvaiheessa tarjoajien tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden vastaista kohtelua.

Hankintojen ympäristövaikutukset, sosiaalinen vastuullisuus, työllisyysvaikutukset, innovatiivisuus, kotimaisen tuotannon edistäminen ja paikallisten yritysten mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin huomioidaan kaupungin kokonaisedun kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

1.7.1 Markkinakartoitus ja -vuoropuhelu

Markkinakartoituksesta vastaava taho on hankinnan substanssiosaaja. Hankintapalvelut osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan vuoropuheluun, etenkin, jos kyseessä on kilpailutus, joka tehdään ensimmäistä kertaa tai markkinatilanteessa tiedetään tapahtuneen muutoksia.

Markkinakartoituksen tavoitteena on tunnistaa, minkälaisia toimittajia on olemassa sekä saada tietoa markkinoilla olevista ratkaisuvaihtoehdoista. Hankinnan laajuus, erityisosaamisen vaatimus ja toimittajamarkkinoiden tunteminen ennestään vaikuttavat markkinakartoituksen tarpeellisuuteen ja laajuuteen. Pääsääntö on, että EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa markkinavuoropuhelu käydään aina jollain tapaa.

Käytettäviä keinoja ovat tietopyynnöt (HILMA), vapaamuotoiset keskustelut tai tarkempi tekninen vuoropuhelu. Tietoa voi saada myös yritysten verkkosivuilta, alan messuilta ja muilta vastaavan hankinnan tehneiltä hankintayksiköiltä.

Hankintayksikkö voi antaa tietoa toimittajille hankintaa koskevista suunnitelmista ja vaatimuksistaan. Alustava tarjouspyyntö ja/tai sopimusluonnos voidaan lähettää potentiaalisille tarjoajille kommentoitavaksi. Tarkoituksena on selvittää hankinnan sisällön vaatimusten selkeys ja ymmärrettävyys, jotta kilpailutuksessa saadaan vertailukelpoisia tarjouksia.

Tarjoajilta voidaan saada ehdotuksia hankinnan kohteen määrittelystä ja tietoa kustannuksista. Saadut tiedot vaikuttavat hankinnan sisällön määrittelyyn sekä valinta- ja vertailuperusteisiin kilpailutusvaiheessa. Tarkoitus on, että hankintayksikkö saa hankinnan kohteesta riittävästi tietoa hankinnan suunnittelemiseksi ja kykenee sen jälkeen itsenäisesti laatimaan tarjouspyynnön.

Markkinakartoitus ja -vuoropuhelu eivät saa johtaa kilpailun vääristymiseen eivätkä syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn. Jos ehdokas, tarjoaja tai tarjoajaan liittyvä yritys on osallistunut hankinnan valmisteluun, on hankintayksikön varmistettava, että tämä ei vääristä kilpailua.

Hankintojen toteutuksessa tulee huomioida, että tekninen vuoropuhelu on nimenomaan ennen hankintailmoituksen julkaisemista käytävää keskustelua. Varsinaisen tarjouskilpailun aikana kommunikointi potentiaalisten tarjoajien kanssa tapahtuu pääsääntöisesti vain sähköisen kilpailutusjärjestelmän kautta vastaamalla tarjoajien esittämiin kysymyksiin ja/tai hankintamenettelyihin kuuluvien neuvotteluiden kautta.

1.7.2 Tietojärjestelmä- ja laitehankinnat

Tietojärjestelmähankintojen valmistelussa tulee huomioida kokonaisarkkitehtuuriajattelun periaatteet, joilla varmistetaan tietojen hallinnan yhtenäisyys, prosessien ja tietojärjestelmien yhteensopivuus, kustannustehokkuus sekä tietoturva -ja suoja. Hankinnan suunnittelun alkuvaiheessa tulee olla yhteydessä kehitysyksikköön ja tietohallintoon.

ICT--laite- ja ohjelmistohankinnat tulee tehdä hallintopalvelukeskuksen sähköisen asiointin kautta. Hallintopalvelukeskus vastaa yhdessä hankintapalveluiden kanssa hankintasopimuksista, toimittajista ja laiterekisteristä.

Aina, jos epäilet, että valmisteilla olevassa hankinnassa on ICT-elementtejä (esim. mobiiliappi, selainpohjainen sovellus tai asennettava ohjelmisto) tarkista asia tietohallinnolta tai hallintopalvelukeskuksesta.

Tarkemmat ohjeet:

- <https://porvoo.efectcloud.com/idm/AuthnEngine> (HPK:n sähköinen asiointi)
- <https://porvoo.sharepoint.com/sites/intra-fi-ict/tietoturva/Tietoturvapoliitiikka.pdf>

1.8 Hankintojen laatu

Hankintalain 93§:n mukaan tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Kokonaistaloudellisesti edullisin on tarjous, joka on hankintayksikön kannalta kustannuksiltaan edullisin, hinta-laatusuhteeltaan paras tai hinnaltaan halvin. Valinta näiden perusteiden käytön välillä on hankintayksikön harkinnassa.

Hankintayksikön on ilmoitettava käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste tai hinta-laatusuhteen mukaiset vertailuperusteet hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa.

Hankintayksikön on yksilöitävä vertailuperusteiden suhteellinen painotus hankintailmoituksessa, neuvottelukutsussa tai tarjouspyynnössä. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellista painotusta ei objektiivisesta syystä voida määrittellä, vertailuperusteet on ilmoitettava alenevassa tärkeysjärjestyksessä.

Tarjousten valintaperusteena on aina kokonaistaloudellinen edullisuus, jonka peruste voi olla:

Edullisimmat kustannukset

- Kustannuksiltaan edullisimmalla ratkaisulla tarkoitetaan myös muuta kuin varsinaista hankintahintaa, esimerkiksi elinkaarikustannuksia.

Paras hinta-laatusuhde

- Hankintayksikkö voi asettaa hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Laatuun liittyviä perusteita voivat olla esimerkiksi tekniset ansiot, energia- ja materiaalitehokkuus, vaikeassa asemassa olevien työllistyminen, ihmisoikeudet huomioivat työolot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, esteettömyys, kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto ja toimituspäivä tai toimitus- tai toteutusaika sekä muut toimitusehdot.
- Hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankintasopimuksen toteutukseen osoitetun henkilöstön pätevyyden ja kokemuksen sekä henkilöstön organisoinnin, jos osoitetun henkilöstön laadulla voi olla merkittävä vaikutus hankintasopimuksen toteuttamisessa. Näin on esimerkiksi sopimuksissa, joiden kohteena on immateriaalisia palveluja, kuten konsultointi- tai arkkitehtuuripalvelut.

Halvin hinta

- Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.
- Perustelulla hankintayksikön tulisi tehdä läpinäkyväksi se, miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankittavassa kokonaisuudessa. Hankintayksikkö voi esimerkiksi kuvata, miten se on ottanut laadun huomioon asettamissaan tarjoajan soveltuvuusvaatimuksissa, hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai muuten hankinnan kohteen kuvauksessa.

Hankintayksikkö voi esittää hinta-laatusuhteen kustannustekijät myös kiinteän hinnan tai kustannusten muodossa, jolloin tarjoajat kilpailevat ainoastaan laatuun liittyvillä perusteilla. Tällä tarkoitetaan niin sanottua käänteistä kilpailutusta tai ranskalaista urakkaa, jossa hankintayksikkö määrittelee hinnan tai kustannukset, jotka se on valmis maksamaan valitulle toimittajalle. Tarjoajien välinen kilpailu käydään tällöin yksinomaan laatuun liittyvillä perusteilla. Käänteistä kilpailutusta käyttäessään hankintayksikön tulisi kiinnittää erityistä huomiota hinnan määrittelyyn, jotta se tosiasiallisesti saisi sellaisia tarjouksia, jotka vastaavat sen tarpeita myös laadullisesti.

Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Perusteelle ei saa antaa sellaista painoarvoa, joka estäisi uusien yrittäjien alalle pääsyä. Siten sallittua ei ole esimerkiksi käyttää vertailuperusteita, jotka suosivat tiettyjä tarjoajia, edellyttävät aiempaa sopimussuhdetta hankintayksikön kanssa tai suosivat paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen toteutuksen sitä vaatiessa voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi paikallistuntemusta tai asiointitoimipisteen sijaintia Porvoossa.

1.8.1 Ehdottomat soveltuvuusvaatimukset

Hankintayksikkö voi asettaa ehdokkaiden tai tarjoajien rekisteröitymistä, taloudellista ja rahoituskellista tilannetta sekä teknistä ja ammatillista pätevyyttä koskevia vaatimuksia (hankintalaki 83 – 88 §). Vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Vaatimusten tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen.

Näyttö teknisestä ja ammatillisesta pätevyydestä voidaan kuitenkin pyytää vain hankintalain liitteessä D luetellulla asiakirjalla (hankintalaki 88 § 7 mom.).

Ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Vaatimuksilla tulee voida asianmukaisesti varmistaa, että ehdokkaalla tai tarjoajalla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa ja että sillä on riittävät taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat sekä tekniset ja ammatilliset valmiudet toteuttaa kyseessä oleva hankintasopimus. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevilla vaatimuksilla hankintayksikkö pyrkii varmistumaan tavarantoinnittajan, palveluntuottajan tai urakoitsijan kyvystä toteuttaa hankinta.

Ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvillä vaatimuksilla voidaan edistää laatuun liittyvien tekijöiden huomioimista hankinnan toteuttamisessa. Erityisesti palveluhankinnoissa ehdokkaiden ja tarjoajien ammattitaitoon, pätevyyteen ja kokemukseen liittyvät vähimmäisvaatimukset voivat parantaa palvelun laatua. Hankintayksiköllä on laaja harkintavalta ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvien soveltuvuusvaatimusten asettamisessa. Vaatimusten tulee liittyä ehdokkaiden tai tarjoajien mahdollisuuksiin toteuttaa hankinta eikä niillä saa vaarantaa ehdokkaiden tai tarjoajien tasapuolista kohtelua.

1.8.2 Vihreät hankinnat

1.8.2.1 Ympäristömerkit

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen kuvauksessa, tarjouspyynnössä esitettyjen kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteissa tai sopimuksen toteuttamisen ehtoissa vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia, sosiaalisia ominaisuuksia tai muita ominaisuuksia. Erityistä merkkiä vaativan hankintayksikön on hyväksyttävä kaikki merkit, joilla varmistetaan, että hankinnan kohde täyttää vastaavat merkille asetetut vaatimukset.

Edellytyksenä tietyn merkin vaatimiselle on, että kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- 1) Merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat hankinnan kohteena olevien rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen
- 2) Merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin
- 3) Merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaankuuluvat sidosryhmät voivat osallistua
- 4) Kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada merkki
- 5) Merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

Tietyn merkin vaatimisen sijaan voidaan määritellä ne ominaisuudet, jotka hankinnan kohteella tulee olla ja todeta mitkä merkit täyttävät kyseiset vaatimukset, asettamatta vaatimukseksi kuitenkaan kyseisiä merkkejä.

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristövaikutusten hallintaa koskevista toimenpiteistä. Esimerkki tästä on purku-urakkakilpailutuksissa vaadittava selvitys siitä, mihin ja miten syntyvä purkujäte toimitetaan.

Energiatehokkuudeltaan parhaimpia vaihtoehtoja saa käyttämällä elinkaarikustannuksia osana vertailuperusteita. Elinkaarikustannukset osoittavat tuotteen tai palvelun kaikki käytön aikaiset kustannukset, kuten ylläpito- ja energiakustannukset.

Motiva on julkaissut päivitetty ohjeet energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamiseen julkisissa ajoneuvo- ja kuljetuspalveluhankinnoissa. Ohjeet löytyvät henkilö- ja pakettiautojen, henkilö- ja kuljetuspalveluiden sekä joukkoliikenteen hankintoihin. Ohjeiden tarkoituksena on auttaa julkisia hankkijoita valitsemaan kuljetusten toteuttamiseen energiatehokkaampia ja vähäpäästöisempiä vaihtoehtoja. Ohjeessa esitellään ympäristökriteereitä, joita hankintayksiköt voivat hyödyntää tarjouspyynnöissään. Esitetyt esimerkit koskevat niitä ympäristövaikutuksia, joita laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (1509/2011) velvoittaa huomioimaan; energiankulutus, hiilidioksidipäästöt ja säännellyt pakokaasupäästöt (<http://www.motivanhankintapalvelu.fi/tietopankki>).

1.8.2.2 Hiilineutraalisuus

Hiilineutraaliudella tarkoitetaan tilannetta, jossa toiminta ei muuta ilmakehän hiilipitoisuutta, toisin sanoen toiminnan nettohiilijalanjälki on nolla. Hiilineutraali yhteiskunta tuottaa ilmakehään vain sen verran hiilipäästöjä, kuin se pystyy sitomaan niitä ilmakehästä. Hiilineutraalius tarkoittaa suppeasti määriteltynä hiilidioksidipäästöjen vähentämistä nolnaan tai tasapainottamista, mutta usein se laajennetaan käsittämään myös muut kasvihuonekaasut. Tällöin hiilineutraaliudella tarkoitetaan käytännössä toiminnan ilmastonutraaliutta: toiminta ei vaikuta ilmakehän kasvihuonekaasujen pitoisuuksiin ja sitä kautta ilmaston lämpenemiseen.

Hankinnoissa on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä hiilineutraaleihin ratkaisuihin asettamalla niin tarjoajille kuin hankinnan kohteellekin laatuvaatimuksia, joilla tavoite saavutetaan. Mahdollisia ovat esimerkiksi:

- tarjotun laitteen tulee kuulua parhaaseen energialuokkaan
- tuotteen valmistukseen käytetystä materiaalista vähintään 50 % tulee olla kierrätettyä
- tarjotun tuotteen tulee olla 100 % kierrätettävissä
- hyväksytään vain LED-valaisimet
- palvelun tuottamiseen käytettävän ajokaluston polttoaineena tulee käyttää uusiutuvaa dieseliä, sähköä tai biokaasua
- palveluntarjoajalla tulee olla sertifioitu ympäristöjärjestelmä
- Vältetään uusissa hankinnoissa fluorattuja kasvihuonekaasuja (F-kaasu) sisältäviä laitteita
- rakennus suunnitellaan vähintään 10 % määräystasoa energiatehokkaammaksi
- tarjotussa tuotteessa tai palvelussa hyödynnetään uusiomateriaaleja

Vaatimukset voidaan esittää joko ehdottomina vähimmäisvaatimuksina, joiden tulee täytyä, jotta hyväksyttävä tarjous voidaan jättää tai osana laadun vertailua (pisteytys).

1.8.3 Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat

Työllistämiseen liittyviä näkökohtia voidaan ottaa huomioon asettamalla sopimusehdoissa sopimuskumppanille velvoite työllistää esimerkiksi nuoria, maahanmuuttajia, vammaisia, osatyökykyisiä tai pitkäaikaistyöttömiä. Työllistämisehtoja voidaan muotoilla esimerkiksi seuraavasti:

- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan kokopäiväisen työpaikan vähintään puoleksi vuodeksi kahdelle (2) henkilölle, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä vähintään kuusi (6) kuukautta ennen työsuhteen alkua. Työllistämistoimet ja rekrytointi suoritetaan viimeistään yhdeksän (9) kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta lukien.
- Palveluntoimittaja sitoutuu tarjoamaan teknisen alan oppilaitoksessa opiskelevalle henkilölle vähintään yhden työssäoppimis-, työharjoittelu- tai opinnäytepaikan jokaisena sopimusvuotena siten, että sopimuskauden aikana neljä (4) henkilöä tulee saamaan jonkin edellä mainituista paikoista.

Työ- ja elinkeinoministeriön opas sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin kuvaa käytännön esimerkkien avulla, miten sosiaaliset näkökohdat voidaan ottaa huomioon hankinnan eri vaiheissa (<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80010>).

1.8.4 Elinkaarikustannukset

Hankintayksikkö voi käyttää hankinnan kustannusten arvioimisen ja tarjousten vertailun perusteena elinkaarikustannuksia. Jos hankintayksikkö arvioi kustannukset elinkaarikustannusmallilla, sen on ilmoitettava hankinta-asiakirjoissa, mitkä tiedot tarjoajien ja ehdokkaiden on toimitettava kustannusten laskemista varten ja mitä menetelmää hankintayksikkö käyttää elinkaarikustannusten laskennassa.

Elinkaarikustannukset voidaan jakaa kahteen osaan:

1) Hankintayksikköön ja hankinnan kohteen käyttäjille kohdistuvat kustannukset

- Elinkaarikustannuksia ovat hankintayksikölle tai muille hankinnan kohteen käyttäjille aiheutuneet hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset sekä kierrätys- ja jäteväiheen kustannukset ja muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset.

2) Ulkoiset ympäristövaikutukset ja elinkaarikustannukset

- Ulkoisia elinkaarikustannuksia ovat kustannukset, jotka johtuvat ulkoisista ympäristövaikutuksista ja kohdistuvat kolmansiin osapuoliin, jotka eivät osallistu hankinnan tekemiseen tai hankinnan kohteen käyttämiseen.
- Hankintayksikkö voi huomioida tarjousten vertailussa myös ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvat ja hankinnan kohteeseen sen elinkaaren aikana liittyvät kustannukset, jos niiden rahallinen arvo voidaan määrittää ja tarkistaa.
- Ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvien kustannusten huomioimiselle on myös neljä lisäedellytystä:
 - Arviointimenetelmä perustuu puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin
 - Arviointimenetelmä ei aiheuttomasti suosi tai syrji tiettyjä toimittajia
 - Arviointimenetelmä on kaikkien asianomaisten osapuolten saatavilla ja käytettävissä
 - Kustannusten laskemiseksi vaadittavien tietojen toimittaminen ei vaadi kohtuuttomia ponnistuksia tavanomaista huolellisuutta noudattavilta toimittajilta.

Elinkaarilaskennan menetelmät tulisi määritellä kansallisesti, alueellisesti tai paikallisesti. Tietyille toimittajille tai tuotteille räätälöidyistä menetelmistä johtuvan kilpailun vääristymisen välttämiseksi niiden tulisi olla yleisiä, eli niitä ei lähtökohtaisesti saisi perustaa erityisesti tiettyä hankintaa varten. Jos hankintakohtaisia kuitenkin käytetään, menetelmät eivät saisi perusteettomasti suosia tai syrjiä tiettyjä toimittajia. Kustannusten laskemiseksi vaadittavien tietojen toimittaminen ei saa vaatia kohtuuttomia ponnistuksia tavanomaista huolellisuutta noudattavilta toimittajilta.

1.8.5 Innovatiiviset hankinnat

Hankintalain 38 § ja erikoisalojen hankintalain 41 § kuvattu innovaatiokumppanuus on hankintamenettely, jonka tavoitteena on innovatiivisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden hankkiminen. Esitettyä muiden hankintamenettelyjen käytölle innovatiivisten hankintojen kilpailutuksessa ei ole, esim. kilpailullinen neuvottelumenettely on koettu toimivaksi menettelyksi.

Kaikissa hankinnoissa on mahdollista löytää uusia, kestävämpiä ja vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia. Oli käytössä mikä tahansa hankintamenettely, innovatiivisuuden saavuttamisen kannalta merkittävää on se, ettei tilaaja määrittele tarpeitaan ja vaatimuksiaan liian tarkasti, vaan jättää tilaa kehittämiselle. Tarpeita määriteltäessä on kuitenkin aina muistettava, että toimittajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu ei saa vaarantua.

Hankintamenettelyä valitessa on tärkeää tarkastella myös hankinnan kokoa. Pieniä rutiininomaisia hankintoja ei kannata tehdä innovatiivisina hankintoina, eikä esimerkiksi paljon resursseja vaativan neuvottelumenettelyn käyttö niissä ole kannattavaa.

Innovatiivisuutta voi olla myös se, että käytetään hankintamenettelyä, jota ei aiemmin ole kyseisen hankinnan kohdalla käytetty. Hyödynnetään esimerkiksi käänteistä kilpailutusta hankinnassa, jossa yleensä on määritelty hankinnan kohde tarkasti ehdottomia vähimmäisvaatimuksia hyödyntäen hintakilpailuna. Käänteisessä kilpailutuksessa tilaaja määrittelee vain hankinnan reunaehdot ja tarjoajien vastuulle jää annetun kustannuspuitteen sisällä suunnitella ja toteuttaa vaihtoehto, jonka laadukkuus pisteytetään tilaajan toimesta.

1.8.6 Paikallisuus

Hankintalain periaatteet avoimuus, tasapuolisuus, syrjimättömyys ja suhteellisuus ohjaavat kaikkia hankintoja. Paikallisten yritysten suosiminen ei ole sallittua, mutta se ei estä paikallisuuden huomioimista kilpailutuksissa.

Tapoja paikallisten, usein pienten, tarjoajien huomioimiseksi ovat esim. hankinnan jakaminen osiin, osatarjousten hyväksyminen, vaihtoehtoisten tarjousten hyväksyminen ja kannustaminen ja neuvonta yhteenliittyminä tarjoamiseen.

Asiaa voidaan kuvata esimerkin avulla, jossa hankinnan kohteena on virvoitusjuomakori sisältöineen (24 pulloa):

- voidaan edellyttää, että on tarjottava kori ja kaikki 24 pulloa, joiden sisältö on tarkasti määritelty
 - tässä tapauksessa kannustetaan yrityksiä tarjoamaan yhteenliittymänä, jonka kesken tarjottavat määrät voidaan jakaa halutulla tavalla
- voidaan sallia osatarjoukset siten, että tulee tarjota vähintään yksi (1) pullo, eikä koria ole pakko tarjota
 - korin mitat on määritelty, ja se hankitaan korille edullisimman hinnan tarjonneelta
 - kaikkien tarjottavien pullojen tulee olla koriin soveltuvia
- voidaan sallia vaihtoehtotarjoukset pullojen sisällön suhteen

- o jos ei ole tarjota punaista A voi tarjota vastaavaa punaista B
- o reunaehdot vaihtoehdoille tulee määritellä, jotta tarjousten vertailukelpoisuus säilyy

Sijaintivaatimusten asettaminen on mahdollista hankinnoissa, joissa sijainnilla on tosiasiallista merkitystä palvelun loppuasiakkaan kannalta, kuten päivähoitopalvelut, ikäihmisten asumis- tai päihdehoitopalvelut. Sijainti voidaan määrittää hankinnan ehdottomissa vaatimuksissa esim. tietyn km-määräisen alueen tai tietyn kunnan sisällä tapahtuvaksi. Samalla tavoin sijaintia voidaan käyttää myös pisteytettävänä vertailuperusteena.

1.8.7 Alihankkijoiden käyttäminen

Hankintayksikkö ei voi kokonaan kieltää alihankkijoiden käyttämistä, mutta hankintayksikkö voi rakennusurakka- ja palveluhankinnoissa sekä tavarahankintaan liittyvissä kokoamis- ja asennustöissä vaatia, että tarjoaja tai ryhmittymän jäsen itse toteuttaa tilaajan määrittelemät kriittiset tehtävät.

Tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamisessa apuna muita yrityksiä tai yhteistyökumppaneita, jolloin kyse saattaa olla esimerkiksi ryhmittymästä, alihankinnasta tai yritysryhmän sisäisestä yhteistyöstä. Hankintayksikön tulee vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksista se aikoo antaa alihankintana kolmansille, sekä ehdotetut alihankkijat. Tällainen ilmoitus ei rajoita pääasiallisen tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

Rakennusurakoissa ja sellaisissa palveluhankinnoissa, jotka suoritetaan hankintayksikön välittömässä valvonnassa olevissa tiloissa, hankintayksikön on veloitettava viimeistään hankintasopimuksen toteuttamisen alkaessa valittua tarjoajaa ilmoittamaan sellaisten alihankkijoiden nimet, yhteystiedot ja lailliset edustajat, jotka osallistuvat rakennusurakkaan tai palveluhankintaan, jos ne ovat kyseisenä ajankohtana tiedossa. Valitun tarjoajan on ilmoitettava hankintasopimuksen voimassaoloaikana myös muutokset tällaisissa alihankkijoissaan sekä muutokset edellä mainittuihin tietoihin.

Porvoon kaupungin kilpailutuksissa alihankinnan ketjuttaminen tulee pääsääntöisesti rajata siten, että tarjoajan alihankkija ei voi käyttää alihankintaa Porvoon kaupungille tuotetun palvelun toteuttamisessa ts. alihankintaketju voi olla vain yksiportainen. Rakennusurakkakilpailutuksissa voidaan perustellusta syystä käyttää kaksi- tai kolmeportaista alihankintaketjua esim. tiettyä erikoisosaimista vaativan työsuorituksen kohdalla.

1.9 Hankinnat sidosyksiköltä

Hankintalaki ei sovelleta sidosyksiköltä tehtävään hankintaan. Sidosyksikkö on hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa samoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Lisäksi edellytyksenä on, että sidosyksikkö harjoittaa vain hankintalaissa määritellyn osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin määräysvallan omaavien hankintayksiköiden kanssa. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. (Ks. tarkemmin hankintalain 15 § ja erikoisalojen hankintalain 25 §).

1.10 Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Yhteishankintayksikkö on hankintayksikkö, joka hankkii omistajilleen tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita tai tekee näille em. tuotteita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Yhteishankintayksikönä toimivan hankintayksikön tulee täyttää hankintalaissa määritellyt edellytykset.

Kun hankintayksikkö hankkii tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikköä tai toteuttaa hankinnan käyttäen yhteishankintayksikön hankintalain mukaisesti kilpailuttamaa hankintasopimusta tai puitejärjestelyä, hankintayksikön katsotaan noudattaneen hankintalain kilpailuttamisvaatimusta. Tällöin hankintayksikön ei itse tarvitse enää kilpailuttaa hankintaa hankintalain mukaisella menettelyllä (hankintalaki 20–21 §, erikoisalojen hankintalaki 30 §).

Yhteishankintayksiköiden kilpailutuksiin sitoudutaan jo niiden valmisteluvaiheessa, ennen kuin yhteishankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen. Hankintaan osallistuvilla hankintayksiköillä on mahdollisuus vaikuttaa tarjouspyynnön sisältöön valmisteluvaiheessa. Yhteishankintaan ei voida sitoutua enää tarjouspyynnön julkaisemisen jälkeen. Hankinnan suorittamisesta yhteishankintana päättää se toimielin tai viranhaltija, jolla muutoinkin on oikeus päättää asianomaisesta hankinnasta.

Porvoon kaupungin hankinnoissa voidaan käyttää seuraavien yhteishankintayksiköiden palveluja: Hansel Oy, Sarastia Oy ja Kuntien Tiera Oy.

1.11 Muut yhteishankinnat

Hankintayksiköt voivat sopia yksittäisen hankinnan toteuttamisesta yhdessä. Hankintaan osallistuvat hankintayksiköt vastaavat yhdessä tämän lain säännösten noudattamisesta, jos hankinta toteutetaan kokonaisuudessaan kaikkien hankintaan osallistuvien hankintayksiköiden nimissä ja niiden puolesta. Tätä yhteisvastuuta sovelletaan myös tilanteissa, joissa yksi osallistuvista hankintayksiköistä toteuttaa hankintamenettelyn omasta ja osallistuvien hankintayksiköiden puolesta. Jos hankintamenettelyä ei toteuteta kaikkien osallistuvien hankintayksiköiden nimissä ja puolesta, osallistuvat hankintayksiköt vastaavat yhdessä tämän lain säännösten noudattamisesta siltä osin kuin ne ovat toteuttaneet hankintamenettelyn vaiheet yhdessä. Osallistuva hankintayksikkö on yksin vastuussa tämän lain säännösten noudattamisesta niiden vaiheiden osalta, jotka se toteuttaa omissa nimissään ja omasta puolestaan.

Kun hankintaa lähdetään toteuttamaan yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa, tulee hankintayhteistyöstä ja sen ehdoista laatia sopimus hankintaan osallistuvien hankintayksiköiden kesken. Sopimuksessa tulee määritellä ainakin seuraavat asiat; kuka laatii hankinta-asiakirjat, kuka julkaisee hankintailmoituksen ja vastaa hankintamenettelyn käytännön toteutuksesta, kuinka mahdolliset hankintamenettelyn aikaiset ratkaisut tehdään, kuinka toimitaan mahdollisen hankinta-oikaisun ja/tai valituksen osalta, tekeekö jokainen tilaaja hankintasopimuksen omissa nimissään vai tehdäänkö yhteinen sopimus ja hankintaprosessin kustannusten jakoperusteet.

2 EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat

EU-kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on säädetty varsin selkeästi ja yksityiskohtaisesti hankintalain luvuissa 5 – 10 ja erityisalojen hankintalain luvuissa 4 - 7. Tähän hankintaohjeeseen on poimittu asiat, jotka vaativat erityistä huomiota, kun kilpailutetaan EU-kynnysarvon ylittävä tavara- tai palveluhankintaa, rakennusurakkaa tai suunnittelukilpailua.

Erikoisalojen hankintalain mukaiset hankintamenettelyt on kuvattu 36 – 59 §:ssä.

2.1 Hankintamenettelyt

Päätös siitä, mitä hankintamenettelyä käytetään, tehdään hankintakohtaisesti.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen hankintamenettelyt on kuvattu hankintalain luvussa 5. Hankinnat tulee toteuttaa käyttäen jotain lakiin kirjatuihin menettelyistä.

2.1.1 Avoin menettely 32 §

Avoimessa menettelyssä julkaistaan hankintailmoitus ja asetetaan tarjouspyyntö kaikkien saataville Hilma-palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi). Avoimen tarjouspyynnön perustella kaikki halukkaat toimijat voivat tehdä tarjouksen. Hankintailmoituksen julkaisemisen ja tarjouspyynnön saataville asettamisen jälkeen voidaan tarjouspyyntö lähettää tiedoksi soveliaiksi katsotuille toimitajille myös esim. sähköpostitse.

2.1.2 Rajoitettu menettely 33 §

Rajoitetussa menettelyssä julkaistaan ilmoitus hankinnasta, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Ainoastaan hankintayksikön valitsevat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen. Tästä huolimatta rajoitettua menettelyä koskevat tarjouspyyntöasiakirjat tulee asettaa sähköisesti ja avoimesti kaikkien saataville jo hankintailmoituksen julkaisemispäivänä. Ehdokkaiden määrää voidaan rajata jo ennalta. Ehdokkaita on kutsuttava menettelyyn hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi.

2.1.3 Neuvottelumenettely 34 §

Neuvottelumenettelyä käyttäessä tulee hankintailmoituksessa, alustavassa tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa esittää kuvaus tarpeista ja hankittavista tavaroista, palveluista tai rakennusurakoissa vaadittavista ominaisuuksista. Tulee myös ilmoittaa kokonaistaloudellisuuden vertailuperusteet sekä, mitkä kuvauksen osat sisältävät vähimmäisvaatimukset, jotka kaikkien tarjousten on täytettävä.

Neuvottelumenettelyssä kutsutaan yhtäaikaisesti ja kirjallisesti valitut ehdokkaat jättämään alustavat tarjouksensa. Ehdokkaille osoitettu kutsu ei sisällä neuvotteluihin osallistumista varten tarvittavia tietoja, vaan ainoastaan yksilöidyn kutsun jättää alustava tarjous. Neuvotteluihin valituilta ehdokkailta pyydetään alustavat tarjoukset, joiden pohjalta neuvottelut käydään. Neuvottelujen kuluessa voidaan myös muuttaa tarjouspyyntöä tai neuvottelukutsua. Neuvottelut voivat tapahtua vaihteittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa ilmoitettuja kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteita ja mahdollisia vertailuperusteita.

Neuvottelut päätetään ilmoittamalla asiasta jäljellä oleville tarjoajille. Lopullisista tarjouksista ei saa neuvotella.

2.1.4 Kilpailullinen neuvottelumenettely 36 §

Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä julkaistaan ilmoitus hankinnasta, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Sen jälkeen neuvotellaan hyväksytyjen ehdokkaiden kanssa, jotta voidaan kartoittaa ja määritellä keinot, joilla tilaajan tarpeet voidaan parhaiten täyttää. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttö edellyttää aina hankintalaissa olevaa perustetta sen käytölle. Kilpailullinen neuvottelumenettely voidaan valita, jos joku seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- tarpeita ei voida täyttää olemassa olevia ratkaisua mukauttamalla
- hankintaan kuuluu suunnittelua tai innovatiivisia ratkaisuja
- hankinnan luonteeseen, monimutkaisuuteen tai oikeudelliseen rahoituksen muotoon liittyvistä erityisistä syistä tai niihin liittyvien riskien vuoksi ei voida tehdä hankintasopimusta ilman edeltäviä neuvotteluja
- hankinnan kohteen kuvausta ei voida laatia riittävän tarkasti viittaamalla standardiin, euroopalaiseen tekniseen arviointiin, yhteiseen tekniseen eritelmään tai tekniseen viitteeseen

2.1.5 Innovaatiokumppanuus 38 §

Innovaatiokumppanuuden tavoitteena on innovatiivisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien palveluiden tai rakennusurakoiden hankkiminen. Innovaatiokumppanuudessa hankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua.

Innovaatiokumppanuus voidaan valita, jos tarvetta ei voida täyttää hankkimalla markkinoilla jo saatavilla olevia tavanomaisia tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita.

2.1.6 Sähköinen huutokauppa 44 §

Sähköisellä huutokaupalla tarkoitetaan toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa tarjoajat esittävät hankintayksikölle uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja.

Sähköisen huutokaupan käytön edellytyksenä on, että tarjouspyynnön sisältä voidaan laatia riittävän tarkasti. Sähköinen huutokauppa on osa hankintamenettelyä, mutta ei kuitenkaan itsenäinen hankintamenettely. Sähköistä huutokauppaa voidaan käyttää kilpailuttamisen viimeisessä vaiheessa avoimessa, rajoitetussa ja neuvottelumenettelyssä sekä kun puitejärjestelyyn valitut toimittajat kilpailutetaan uudelleen. Lisäksi sähköistä huutokauppaa voidaan käyttää dynaamisen hankintajärjestelmän puitteissa tehtävän hankinnan kilpailuttamisen yhteydessä. Sähköistä huutokauppaa ei kuitenkaan voida käyttää kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä.

2.1.7 Dynaaminen hankintajärjestelmä 49 §

Dynaamisella hankintajärjestelmällä tarkoitetaan täysin sähköistä hankintamenettelyä tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille. Hankintamenettely on kestopäivän ajan avoin kaikille soveltuvuusehdot täyttävillä toimittajilla. Dynaamisessa hankintajärjestelmässä kaikki kiinnostuneet toimittajat voivat pyytää osallistua järjestelmään sen keston ajan. Kaikki hankinta-asiakirjoissa asetetut soveltuvuusvaatimukset täyttävät ehdokkaat tulee hyväksyä.

2.1.8 Suunnittelukilpailu 54 §

Suunnittelukilpailun osallistujien määrää voidaan rajoittaa noudattamalla ennalta ilmoitettuja perusteita. Suunnittelukilpailuun on kuitenkin aina kutsuttava riittävä määrä osallistujia todellisen kilpailun varmistamiseksi. Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saa rajoittaa alueellisella perusteella tai sillä perusteella, että osallistujien on oltava joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä.

2.2 Menettelytekniikat

Puitejärjestely, sähköinen huutokauppa ja sähköiset luettelot ovat luonteeltaan sähköisissä tai yhdistetyissä hankinnoissa käytettyjä menettelytekniikoita. Menettelytekniikat ovat luonteeltaan osia hankintamenettelystä, mutta eivät kuitenkaan itsenäisiä hankintamenettelyjä.

2.2.1 Puitejärjestely

Puitejärjestelyllä tarkoitetaan yhden (1) tai useamman hankintayksikön ja yhden (1) tai useamman toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat hinnat ja suunnitellut määrät sekä muut ehdot. Hankintayksikön on valittava toimittajat puitejärjestelyyn hankintalain mukaisella hankintamenettelyllä noudattaen, mitä hankintamenettelyjen käyttöedellytyksistä ja kilpailutuksen menettelyvelvoitteista säädetään.

Valittava toimittajien määrä on ilmoitettava ennalta hankintailmoituksessa, neuvottelukutsussa tai tarjouspyynnössä. Useamman toimittajan puitejärjestelyyn on valittava ilmoitettu määrä toimittajia, jollei soveltuvuusvaatimukset täyttäviä tarjoajia tai hyväksyttäviä tarjouksia ole vähemmän. Puitejärjestelyyn voidaan valita myös kaikki hyväksyttävän tarjouksen jättäneet kelvolliset tarjoajat.

Yhden toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voidaan tehdä ilman kilpailuttamista, jos puitejärjestelyn ehdot on vahvistettu järjestelyssä. Hinnan osalta vähintään hinnan muodostamista koskevan säännön tulee olla sitova. Menettely ei käytännössä poikkea hankintasopimuksista, joissa toimitukset on sovittu tapahtuvaksi tilauksen perusteella ennalta sovittujen ehtojen mukaisesti. Puitejärjestelyssä hankintayksikkö voi tarpeen vaatiessa kuitenkin pyytää toimittajaa täsmentämään tai täydentämään kirjallisesti tarjoustaan.

Useamman toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voidaan tehdä ilman kilpailuttamista, jos kaikki puitejärjestelyn ehdot on vahvistettu järjestelyssä. Hinnan osalta vähintään hinnan muodostamista koskevan säännön tulisi olla sitova. Toimittajien välinen etusija- tai rankingjärjestys on vahvistettava alkuperäisen hankintapäätöksen yhteydessä. Tilaus tehdään ensimmäiselle sijalle valitulta toimittajalta. Mikäli kyseinen toimittaja ei pysty vastaamaan tilaajan tarpeeseen voidaan hankinta tehdä seuraavaksi sijoittuneelta toimittajalta jne. Puitejärjestelyissä, joiden tarkoituksena on luonnollisille henkilöille tarkoitettujen tavaroiden tai palvelujen toimittaminen, voidaan ottaa huomioon kyseisten luonnollisten henkilöiden tarpeet tai valinta. Puitejärjestelyyn perustuviin hankintoihin voidaan siten soveltaa mahdollisuutta tehdä hankinta ilman kilpailutusta, jos puitejärjestelyn ehtojen mukaan hankittavan tavaran tai palvelun käyttäjänä oleva kansalainen tekisi valinnan puitejärjestelyyn otettujen toimittajien välillä; esimerkiksi terveydenhuollon henkilökohtaisten apuvälineiden hankinta.

Jos kaikkia puitejärjestelyn ehtoja ei ole usean toimittajan kanssa tehdyssä järjestelyssä vahvistettu, kilpailutetaan hankinnat puitejärjestelyyn otettujen toimittajien kesken puitejärjestelyn ja tarvittaessa tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti. Hankintayksikön on pyydettävä kirjallinen tarjous niiltä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta, joilla on edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Tarjouspyynnössä voidaan hankinnan kohdetta ja menettelyn ehtoja tämentää, kunhan tämä ei johda olennaisiin muutoksiin.

Puitejärjestelyn tarjouspyynnössä on esittävä perusteet, joiden mukaisesti ratkaistaan puitejärjestelyn sisäisten hankintojen tekemisen tapa.

Puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä (4) vuotta. Hankinnan kohteen sitä perustellusti edellyttäessä puitejärjestely voi poikkeuksellisesti olla kestoaltaan pidempi. Esimerkkinä hyväksyttävästä perusteesta voisi olla tilanne, jossa hankinta tehdään viideksi (5) vuodeksi, koska kyseiselle palvelulle tämän jälkeen enää ole tarvetta. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä olennaisia muutoksia sen voimassaoloaikana. Puitejärjestelyn ja siihen perustuvien sopimusten kesto aika ei tarvitse olla keskenään yhtä pitkä. Puitejärjestelyyn perustuva sopimus voi siis olla kestoaltaan pidempi kuin puitejärjestelyn kesto.

Puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta ei tehdä hankintalain mukaista päätöstä silloin, kun hankinta tehdään puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista. (hankintalaki 123 §).

2.2.2 Sähköinen huutokauppa

Sähköisellä huutokaupalla tarkoitetaan toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa tarjoajat esittävät hankintayksikölle uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja.

Sähköinen huutokauppa on osa hankintamenettelyä, mutta ei kuitenkaan itsenäinen hankintamenettely. Sähköistä huutokauppaa voidaan käyttää kilpailuttamisen viimeisessä vaiheessa avoimessa, rajoitetussa ja neuvottelumenettelyssä sekä kun puitejärjestelyyn valitut toimittajat kilpailutetaan uudelleen. Lisäksi sähköistä huutokauppaa voidaan käyttää dynaamisen hankintajärjestelmän puitteissa tehtävän hankinnan kilpailuttamisen yhteydessä. Sähköistä huutokauppaa ei kuitenkaan voida käyttää kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä.

2.2.3 Sähköiset luettelot

Sähköisellä luettelolla tarkoitetaan tapaa antaa tarjous sähköisen luettelon muodossa. Hankintayksikkö voi joko vaatia tai sallia, että tarjoukset esitetään sähköisen luettelon muodossa tai että niihin liitetään sähköinen luettelo. Kyseessä ei ole itsenäinen hankintamenettely, vaan pikemminkin tapa antaa tarjous luettelon muodossa.

Sähköisissä luetteloissa tiedot esitetään ja järjestetään tavalla, joka on yhteinen kaikille mukana oleville tarjoajille ja jota voidaan käsitellä sähköisesti. Esimerkiksi tuotteiden hintatiedot voidaan pyytää toimittamaan taulukon muodossa. Luettelon muodossa esitettäviin tarjouksiin voitaisiin liittää myös muita tarjousta täydentäviä asiakirjoja kuten testausraportteja. Edellytyksenä sähköisen luettelon käytölle on, että hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto toimitetaan sähköistä muotoa käyttäen.

2.3 Määräajat

Hankintalaissa on säädetty EU-hankinnoissa tarjousajoille vähimmäismääräajat, joita ei voida alittaa. Näiden puitteissa hankintayksikkö voi asettaa haluamansa määräajat, huomioon tulee kuitenkin ottaa hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika.

Aikojen laskennassa tulee lisäksi huomioida, että viisi (5) päivää tulee varata tarjouspyynnön julkaisuun TED-tietokannassa, ts. avoimen menettelyn ilmoitus tulee lähettää julkaistavaksi vähintään 35 päivää ennen suunniteltua tarjousten viimeistä jättöpäivää.

2.4 Suorahankinnat

Suorahankintoihin sovelletaan, mitä hankintalain 40 ja 41 §:ssä ja erikoisalojen hankintalain 43 ja 44 § säädetään. Kilpailuttaminen on hankinnoissa ehdoton pääsääntö, josta poikkeamista on kaikissa tapauksissa tulkittava suppeasti.

Suorahankinta on mahdollinen muun muassa silloin, kun hankintailmoituksen perusteella ei ole saatu lainkaan tarjouksia tai ei saatu soveltuvia tarjouksia tai osallistumishakemuksia.

- Edellytyksenä on, ettei tarjouspyynnön ehtoja olennaisesti muuteta
- Tarjousta ei pidetä soveltuvana, jos se on hankintasopimuksen kannalta tarpeeton eikä ilmeisesti täytä hankinta-asiakirjoissa määriteltyjä hankintayksikön tarpeita ja vaatimuksia ilman, että sitä muutetaan olennaisesti. Kysymykseen tulevat lähinnä sellaiset tilanteet, joissa saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vastaamattomia.
- Osallistumishakemusta ei pidetä soveltuvana, jos asianomainen toimittaja on suljettava pois tai voidaan sulkea pois pakollisten tai harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden nojalla tai jos se ei täytä hankintayksikön vahvistamia soveltuvuusvaatimuksia.

Suorahankinta on mahdollinen myös silloin, jos teknisestä syystä tai yksinoikeuden suojaamisen vuoksi vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan eikä vaihtoehtoisia ratkaisuja ole.

- Teknisenä seikkana kyseeseen voi tulla esimerkiksi poikkeuksellinen uusi tekninen ratkaisu tai hankinnan kohteen edellyttämä tietty käsityötaito, jota hankinnan toteuttaminen edellyttää.

- Hankintayksikön tulee pystyä osoittamaan, ettei ole olemassa korvaavia ratkaisuja, joilla sama lopputulos voitaisiin saavuttaa.
- Yksinoikeuteen liittyvä peruste voi olla seurausta immateriaalioikeuksien juridisesta suojasta

Äärimmäinen kiiretilanne voi joskus antaa mahdollisuuden suorahankinnan tekemiseen. Kiireen tulee johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä.

- Perusteen on oltava äkillinen ja sellainen, jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoida.
- Edellytyksenä suorahankinnan tekemiselle äärimmäisen kiireen vuoksi on lisäksi, että hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä.
- Kiire voisi olla kyseessä esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa tai ennalta arvaamattoman toiminnoille kriittisen laitteen rikkoutumisessa.

Muita suorahankintaperusteita voivat olla esimerkiksi ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen tai se, että hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten.

Päätös suorahankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poiketaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta. Ennen päätöksen tekemistä suorahankinnan laillisuudesta on pyydettävä hankintapäällikön / kaupunginlakimiehen lausunto.

2.5 Hankinnasta ilmoittaminen

Julkisten hankintojen avoimuuden periaate edellyttää, että hankinnasta tiedotetaan avoimesti ja riittävän laajasti. Velvollisuutena on hyödyntää markkinoilla oleva kilpailu ja huolehtia siitä, että tieto hankinnan käynnistämisestä on ehdokkaiden ja tarjoajien saatavilla.

Määräykset EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen ilmoitusmenettelystä löytyvät hankintalain luvusta 7 ja erikoisalojen hankintalain 6. luvusta. Kaikki EU-kynnysarvon ylittävät hankintailmoitukset tulee lähettää julkaistavaksi käyttäen Cludia-järjestelmää.

2.5.1 Suorahankintailmoitus

Suorahankinnoista kannattaa pääsääntöisesti julkaista hankintalain 131 §:ssä tarkoitettu suorahankintailmoitus Hilma-ilmoituskanavaan, jotta muutoksenhaku-aika saadaan katkaistuksi ja estetään kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuus seuraamuksia koskevien esitysten tekemiseen.

Jos suorahankinnasta ilmoitetaan, voidaan hankintasopimus tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisusta.

2.5.2 Ennako- / kausi-ilmoitus

Hankintayksikkö voi julkaista ennako- / kausi-ilmoituksen yhdestä tai useammasta seuraavien kuukausien aikana toteutettavasta hankinnasta, joiden ennakoitu arvo on vähintään EU-kynnysarvon suuruinen.

Ilmoitus on toimitettava julkaistavaksi vähintään 35 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen lähettämistä. Liitteessä E tarkoitettuja palveluhankintoja koskevilla hankintasopimuksissa ennakoilmoituksen voi kuitenkin toimittaa julkaistavaksi yli 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen lähettämistä.

2.6 Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD)

Yhteisellä eurooppalaisella hankinta-asiakirjalla tarkoitetaan vakiomuotoista asiakirjaa, josta käytetään myös nimitystä ESPD (European Single Procurement Document).

Yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa käytetään EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta alustavana näyttönä siitä, että poissulkemisperusteet eivät rasita ehdokasta tai tarjoajaa sekä siitä, että ehdokas tai tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset.

ESPD-lomakkeen käyttö on pakollista kaikissa EU-kynnysarvon ylittävissä palvelu- ja tavaranhankinnoissa sekä rakennusurakoissa. Lisätietoa <http://www.hankinnat.fi/fi/eu-hankinta/soveltuvuus/espdc>.

2.7 Hankintalain mukainen rikosrekisteriote

Ennen hankintasopimuksen solmimista tulee tarjoajaa vaatia esittämään hankintalain mukainen, oikeusrekisterikeskuksen luovuttama rikosrekisteriote sekä yrityksen että sen hallinto-, johto- tai valvontaelinten jäsenten tai muiden yrityksen edustus-, päätös-, tai valvontavaltaa käyttävien henkilöiden osalta.

Tarjoaja toimittaa otteet postitse hankintayksikölle, joka tarkistaa ne, laatii tarkastuksesta muistion ja joko hävittää tai palauttaa otteet postitse tarjoajalle. Hankintaotteita ei saa tallentaa eikä jäljentää, joten niiden lähetys sähköpostitse ei ole mahdollista. Otteesta voidaan tallentaa vain sen tunnistetiedot eli tieto siitä kenestä ote on tarkastettu sekä otteen myöntöpäivä. Vaatimus rikosrekisteriotteiden toimittamisesta tulee ilmoittaa hankintailmoituksessa. Lisätietoa <http://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/rekisterit/rikosrekisteri/yrityksenjayhteisontiedonsaantioikeus.html>.

3 Kansallisen kynnyksarvon ylittävät hankinnat

3.1 Hankintamenettely

Hankintalaissa kansallisen kynnyksarvon ylittävät, mutta EU -kynnyksarvon alle jäävät hankinnat on jätetty hankintamenettelyn osalta hankintayksikön oman harkinnan mukaan toteutettaviksi (100 §). Hankinnat on kuitenkin pääsääntöisesti kilpailutettava ja hankinnasta on julkaistava ilmoitus HILMA -palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi).

Hankinta toteutetaan aina hankinnan kokoon ja luonteeseen parhaiten soveltuvaa menettelyä hyödyntäen. Hankintayksikön on noudatettava hankinnan kilpailuttamisessa sellaisia menettelyjä, jotka ovat julkisissa hankinnoissa noudatettavien periaatteiden mukaisia. Nämä periaatteet ovat tasapuolisuus, syrjimättömyys, avoimuus ja suhteellisuus.

Hankintayksikkö määrittelee itse menettelyn kulun kansallisessa hankinnassa. Hankintayksikön on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Kuvaus tulee esittää siten, että toimittajat pystyvät sen perusteella ennakoimaan käytetyn hankintamenettelyn luonnetta ja kulkua sekä tietävät oman roolinsa menettelyssä.

Hankintayksikkö voi halutessaan käyttää samankaltaisia menettelyjä (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely jne.) kuin hankintalain EU-kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa tai mukauttaa niitä.

Hilma-ilmoituslomakkeella kysytään noudatettavaa menettelyä. Jos hankintayksikkö ilmoittaa käyttävänsä jotain tiettyä hankintamenettelyä (rasti esim. avoin menettely -kohtaan), tulee hankinta toteuttaa hankintalaissa ko. menettelyä koskevia EU-säännöksiä noudattaen.

Kansallinen hankinta voidaan toteuttaa avoimen menettelyn kaltaisena, jolloin hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja asettaa saataville tarjouspyynnön, joiden perusteella halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen. Hankintayksikkö voi lisäksi lähettää tarjouspyynnön tunnetuille toimittajille ilmoituksen julkaisemisen jälkeen.

Menettely voidaan toteuttaa myös vaiheittain rajoitetun menettelyn tai neuvottelumenettelyn kaltaisesti. Hankintayksikkö voi julkaista hankinnasta hankintailmoituksen ja halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua hankintamenettelyyn. Ainoastaan hankintayksikön valitsemat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen. Ehdokkaiden valinnassa käytettävät kriteerit ja tarjouskilpailuun otettavien ehdokkaiden määrä ilmoitetaan etukäteen hankintailmoituksessa.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että menettely sisältää neuvotteluvaiheen/-vaiheita. Tällöin hankintayksikkö voi neuvotella hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa. Ehdokkaita on kutsuttava menettelyyn hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Ehdokkaiden valinnassa käytettävät kriteerit ja neuvotteluun otettavien ehdokkaiden määrä ilmoitetaan etukäteen kuten rajoitetussa menettelyssä.

3.2 Suorahankinnat

Kansallisen kynnyksarvon ylittävissä hankinnoissa suorahankintoihin sovelletaan, mitä hankintalain 40 ja 41 §:ssä säädetään eli samoja kriteereitä kuin EU-kynnyksarvon ylittävissä hankinnoissa.

Kansallisen kynnysarvon ylittävistä suorahankinnoista on aikataulun salliessa syytä tehdä hankintalain 131 §:n mukainen suorahankintailmoitus. Ilmoituksen tekeminen katkaisee muutoksenhakuajan 14 vuorokauden päähän ilmoituksen julkaisemisesta. Jos suorahankintailmoitusta ei julkaista, valituksen tekeminen markkinaoikeuteen on mahdollista kuuden (6) kuukauden kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta tehdä seuraamusesityksiä markkinaoikeudelle koskee nimenomaan ilmoittamatta jääneitä tai ilmeisen puutteellisesti ilmoitettuja suorahankintoja (hankintalaki 141 §).

3.3 Hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on julkaistava kansallisen kynnysarvon ylittävästä hankinnasta ja suunnittelukilpailusta ilmoitus Hilma-palvelussa suomen- tai ruotsinkielisenä osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi, käyttäen kansalliselle hankintailmoitukselle tarkoitettua lomaketta (101 §).

Hankintayksikkö voi julkaista hankintailmoituksen lisäksi muussa tarkoituksenmukaisessa tiedotusvälineessä. Ilmoitusta ei saa julkaista muualla tai tarjouspyyntöä toimittaa suunnatusti tunnetuille toimittajille ennen kuin se on julkaistu Hilmassa.

Hankintailmoitukseen tulee sisällyttää kaikki hankintalain 102 §:ssä mainitut tiedot. Tämä onnistuu käytännössä käyttäessä Hilma-palvelua ja vastattaessa kaikkiin hankintailmoituslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin.

Hankintojen sisällön määrittelyssä on käytettävä yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2195/2002 vahvistettua viitenimikkeistöä. Hilman lomakepohja vaatii ilmoittajaa valitsemaan jonkin kohdan CPV-pääsanastosta (esimerkiksi 50000000-5 Korjaus- ja huoltopalvelut).

Hankintamenettelyn valinnasta ja kuvaamisesta hankintailmoituksessa on ohjeet kohdassa 3.1. Jos hankintayksikkö valitsee ne ehdokkaat, jotka voivat antaa tarjouksia tai osallistua neuvotteluihin, ja asettaa tarjoajien tai ehdokkaiden arvioimiseksi soveltuvuusvaatimuksia, hankintailmoituksessa tulee ilmoittaa vaatimusten asettamisesta sekä siitä, mistä tarkemmat tiedot mahdollisista vaatimuksista ja niiden todentamiseksi vaadittavista asiakirjoista ovat saatavilla. Hankintailmoituksessa on myös ilmoitettava, rajoitetaanko ehdokkaiden määrää. Hankintailmoituksessa mainittuja tietoja voidaan täydentää muualta saatavissa olevilla tiedoilla, mistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Osa tiedoista voidaan siten antaa tarjouspyynnössä, joka on hankintailmoituksen liitteenä.

Hankintailmoituksessa ilmoitetaan, hyväksytäänkö vaihtoehto- ja/tai osatarjoukset. Jos osatarjoukset hyväksytään, tulee ilmoittaa, millä perusteilla eri osien tarjoajat valitaan. Vaihtoehtotarjousten hyväksyminen vaatii tarkkaa määrittelyä siitä, mistä ja millä ehdoin vaihtoehtotarjouksen voi jättää ja millä perusteilla valinta eri vaihtoehtojen välillä tehdään.

Hankintalaissa ei ole tarkemmin määritelty, minkä pituinen on kohtuullinen määräaika tarjousten tai osallistumishakemusten jättämiselle kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Hankintayksikön tulee aina asettaa määräaika hankinnan kokoon ja luonteeseen nähden riittävän pitkäksi. Lähtökohtaisesti määräajan tulee olla vähintään 10 työpäivää, jotta se on kohtuullinen.

Hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto tapahtuu hankintayksikön valitsemalla tavalla. Valittujen viestintävälineiden on oltava yleisesti käytettävissä, eikä välineen valinta saa vaarantaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn.

3.4 Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyynnön keskeisenä tarkoituksena on kuvata hankinnan kohde sekä pyytää toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa.

Tarjouspyyntö tai neuvottelukutsu ja niiden liitteet on laadittava niin selviksi, että niiden perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti. Samoja asioita on mahdollista ilmoittaa usein joko hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan ristiriitatilanteessa hankintailmoituksen sisältöä.

Tarjouspyynnössä, hankintailmoituksessa, ehdokkaille osoitetussa kutsussa tai niiden liitteissä on oltava (hankintalaki 68 §):

- hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus
- tilaajan asettamat tarjoajaa koskevat soveltuvuusvaatimukset (taloudelliset/rahoitukselliset vaatimukset, tekninen soveltuvuus, ammatillinen pätevyys) sekä luettelo asiakirjoista, joilla tarjoaja osoittaa soveltuvuutensa
- EU-hankinnoissa pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD)
- hankinnan kohteelle asetetut ehdottomat laatuvaatimukset
- hankinnan kohteelle asetetut laadulliset vertailuperusteet
- kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisessa tapauksessa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys
- viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen
- määräaika tarjousten tekemiselle
- osoite, johon tarjoukset toimitetaan
- kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava
 - kaksikielisenä kaupunkina hyväksymme tarjoukset suomen ja ruotsin kielillä, ellei muuhun ole erityistä syytä
- tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset
- kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja suhteellinen painotus tai vaihteluväli (hinta/laatu)
- kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli
- vaadittu tarjousten voimassaoloaika
- keskeiset sopimusehdot (sopimusluonnos ja viittaus käytettäviin yleisiin sopimusehtoihin)
- tiedot mahdollisuudesta esittää lisäkysymyksiä tarjouspyynnöstä ja miten kysymyksiin vastataan
- muut olennaiset tiedot, joilla on merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjouksen tekemisessä

Tarjouspyyntöön voidaan liittää tekniset eritelvät, joissa kuvataan hankinnan kohteelle asetettavat tekniset vaatimukset. Niiden on annettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun.

Hankintayksikkö voi itse päättää hankittavan kokonaisuuden. Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatu koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankinnan yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa, vaikka myöhemmin havaittaisiin, että jonkun tarjoajan esittämällä ehdoilla voitaisiin saavuttaa parempi lopputulos.

3.5 Tarjoajan poissulkemisperusteet

Hankintalain 80 §:n mukaisia pakollisia poissulkemisperusteita sovelletaan Porvoon kaupungin kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Hankintayksikön on mainittava tämä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus siitä, ettei sitä koske mikään pakollinen poissulkemisperuste. Hankintalain mukainen rikosrekisteriote yhtiöstä ja vastuuhenkilöistä voidaan vaatia, jos tästä ilmoitetaan hankintailmoituksessa/tarjouspyynnössä.

Hankintalain mukaiset rikosrekisteriotteet tulee aina vaatia rakennusurakkakilpailuissa, joiden arvo ylittää 1 000 000 €. Muissa kansallisissa hankinnoissa rikosrekisteriotteiden pyytämisen tarpeellisuus tulee harkita tapauskohtaisesti.

Lisäksi voidaan soveltaa hankintalain mukaisia harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita (81 §). Jos näin halutaan tehdä, tämä tulee mainita tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa.

3.6 Tarjoajan soveltuvuusvaatimukset

Hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Tarjouspyynnössä asetettujen vaatimusten täytyy olla perusteltuja ja oikeassa suhteessa hankinnan laajuuteen nähden. Tällaisia vaatimuksia voivat olla esimerkiksi taloudellista ja rahoituksellista asemaa koskevat vaatimukset (luottoluokitustaso tms.) tai teknistä suorituskykyä tai ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset (esim. referenssivaatimukset).

Tarjoajien soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamisessa tulee noudattaa, mitä hankintalain 83–86 §:ssä säädetään. ESPD –lomakkeen käyttö ei ole pakollista kansallisissa hankinnoissa, mutta sen mukaisia tarjoajan soveltuvuusehtoja (IV osa: valintaperusteita) voidaan hyödyntää myös kansallisissa hankinnoissa.

Hankintayksikkö voi vaatia, että tarjoajat antavat tarjouksensa osana vakuutuksen, että ne täyttävät hankintayksikön asettamat soveltuvuutta koskevat vaatimukset. Vakuutuksessa annettujen tietojen paikkansapitävyys tulee tarkastaa tarjouskilpailun voittajan osalta ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista.

3.7 Tarjousten vertailuperusteet

Hankintayksikön tulee ilmoittaa käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste (halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) sekä mahdolliset hinta-laatusuhteen arvioinnissa käytettävät vertailuperusteet hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Hankintayksikön on tarjouspyynnössä määriteltävä ne perusteet, joilla tarjousten vertailu suoritetaan ja hankintapäätös tehdään. Hinta-laatusuhteen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi.

3.8 Lisätiedot ja tarjousten jättö

Tarjouspyyntö asetetaan sähköisesti kokonaisuudessaan tarjoajien saataville hankintailmoituksen julkaisemispäivästä lähtien Hilma-palveluun ja Porvoon kaupungin internet-sivuille. Jos hankintamenettelyn aikana ilmenee tarve antaa lisätietoja tai täsmentää tarjouspyyntöä, tiedot on annettava kaikille ehdokkaille/tarjoajille samanaikaisesti ja saman sisältöisinä. Annetut lisätiedot on dokumentoitava.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava, miten tarjoukset tulee antaa. Cludia-järjestelmän kautta julkaistuissa tarjouspyynnöissä tarjous jätetään sähköisesti Tarjouspalvelu.fi -portaalin kautta. Mikäli tarjouspyyntö on julkaistu suoraan HILMA-palveluun, tarjous pyydetään toimittamaan sähköpostilla esim. hankintapalvelut(at)porvoo.fi; henkilökohtaisia postilaatikoita ei tule käyttää tarjousten vastaanottamiseen. Tarjoukset voidaan pyytää lähetettäväksi muuten kuin sähköisesti vain hankintalain 62 § 2 mom. mainitulla erityisellä perusteella.

Tarjouspyynnössä annetaan määräaika tarjousten jättämiselle. Perustellusta syystä voidaan tarjousaikaa pidentää, jos esimerkiksi joku tarjoajaehdokkaista sitä pyytää. Tarjousajan pidentäminen on saatettava kaikkien tarjoajien tietoon alkuperäisessä määräajassa samalla tavoin kuin tarjous on pyydetty.

Tarjoajille tulee antaa mahdollisuus kysymysten esittämiseen tarjouksen jättämiseen liittyen. Määräaika kysymysten esittämiseksi tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä. Pääsääntönä on, että kysymykset tulee esittää viimeistään 10 päivää ennen tarjousajan päättymistä.

Esitettyihin kysymyksiin vastataan joko Porvoon kaupungin internet-sivulla (<https://www.porvoo.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-tarjouspyynnöistä>), joka ilmoitetaan ehdokkaille hankintailmoituksessa samoin kuin päivämäärä, jonka jälkeen vastaukset ovat luettavissa. Jos hankintamenettely on toteutettu sähköisesti Cludia-sovelluksen avulla, vastataan kysymyksiin Tarjouspalvelu.fi -portaalissa.

3.9 Tarjousten käsittely

Tarjoukset on avattava tarjousajan päätyttyä tilaisuudessa, johon osallistuu vähintään kaksi (2) henkilöä. Jos tarjous on annettu paperilla, tarjouskirjeisiin on merkittävä tarjousten avauspäivämäärä ja avajien nimikirjaimet.

Määräajan jälkeen saapuneet tarjoukset on aina hylättävä.

Avaamisesta on tehtävä pöytäkirja, johon merkitään asian, ajan, paikan, läsnä olevien henkilöiden ja tarjousten jättöajan lisäksi saapuneet tarjoukset, niiden saapumisaika ja muut asiat, jotka ovat tarpeen hankintaa käsiteltäessä. Pöytäkirjan allekirjoittavat läsnä olevat henkilöt.

Saapuneet tarjoukset eivät ole vielä julkisia. Ne tulevat salassa pidettävää tietoa lukuun ottamatta julkisiksi, kun sopimus asiassa on tehty. (Ks. tarkemmin luku 8.1 ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 7 §).

3.9.1 Tarjousten täydennyttäminen

Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa tai ehdokasta määräajassa toimittamaan, lisäämään, selvittämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Täsmennyksille on asetettava määräaika, johon mennessä täsmennykset tai selvennykset on toimitettava hankintayksikölle.

Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa tai ehdokasta selvittämään tai täydentämään tarjousta ainoastaan, jos tarjouksessa tai osallistumishakemuksessa olevat tiedot tai asiakirjat ovat vähäisessä määrin puutteellisia tai virheellisiä. Edellytyksenä on, että menettelyssä noudatetaan yleisiä hankintaperiaatteita (tasapuolisuus, syrjimättömyys, suhteellisuus ja avoimuus). Sallittua on esimerkiksi pyytää tarjoajaa korjaamaan tarjouksessa oleva muotovirhe, kuten puuttuva allekirjoitus taikka täydentämään puuttuva tarjouksen voimassaoloa koskeva tieto. Sallittua on lisäksi pyytää

tarjoajaa täsmentämään hinnoittelua koskeva ilmeinen virhe, kuten väärä valuutta taikka hinnoitteluyksikkö taikka hinnan suuruusluokkaa koskeva virhe, kuten pilkkuvirhe. Täydennyttämismahdollisuuden antaminen ei kuitenkaan saa johtaa tarjouksen sisällön muuttamiseen, ts. tarjouspyynnön vastaisen tarjouksen muuttamiseen tarjouspyynnön mukaiseksi. Hankintayksikkö ei siis voi pyytää korjaamaan esimerkiksi olennaista hintatietoa tai hankinnan teknistä toteutusta koskevaa seikkaa tai antamaan puuttuvaa selvitystä jostakin tarjousvertailuun olennaisesti vaikuttavasta seikasta.

3.9.2 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkemisperusteet sekä tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuus

Tarjousten käsittely soveltuvuuden ja poissulkemisperusteiden tarkistamiseksi sisältää useita vaiheita. Tarkistettavaksi tulevat tarjoajan poissulkemisperusteet, tarjoajalle asetettujen soveltuvuusvaatimusten täyttyminen sekä tarjouksen kohteelle asetettujen vaatimusten täyttyminen (hankintalaki 79 §). Pakollisen poissulkemisperusteen alaiset ja tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoajat tai tarjoukset suljetaan erillisillä päätöksillä pois tarjouskilpailusta.

Suosittelavaa olisi, että tällainen tarjoajan tai tarjouksen poissulkemisesta koskeva hankintalain vaatima päätös tehdään omana vaiheenaan ennen varsinaista tarjousvertailua.

Hankintalain mukaisia pakollisia poissulkemisperusteita (80 §) tulee soveltaa kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa, jos sellainen tulee ilmi. Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja, jota koskee pakollinen poissulkemisperuste. Lisäksi voidaan soveltaa hankintalain mukaisia harkinnanvaraisten poissulkemisperusteita (81 §). Vaikka harkinnanvaraisiin poissulkemisperusteisiin usein viitataan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, ei harkinnanvaraista poissulkemisperustetta voi etukäteen asettaa soveltuvuusvaatimuksen kaltaiseksi reunaehdoksi, vaan sen soveltaminen on ratkaistava tapauskohtaisesti harkinnanvaraisen poissulkemisperusteen tultua hankintayksikön tietoon.

Pakollisten ja harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden osalta tarjoajalla on oikeus esittää näyttöä luotettavuudestaan 82 §:n mukaisesti. Jos hankintayksikkö katsoo näytön luotettavuudesta riittäväksi, se ei saa sulkea tarjoajaa pois tarjouskilpailusta. Hankintayksiköllä ei ole kuitenkaan velvollisuutta vaatia tai pyytää näyttöä tarjoajan luotettavuudesta.

Niin ikään tulee tarkistaa, täyttävätkö tarjoaja, tarjottu tuote tai palvelu hankintayksikön asettamat vähimmäisvaatimukset. Tarjoajan tulee tarjouksessa osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen.

Hankintailmoitusta, tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja sisällöltään vastaamattomat tarjoukset on suljettava pois tarjouskilpailusta. Tällöin on kuitenkin huomioitava suhteellisuuden periaate. Jos tarjouksessa oleva puute tai virhe on epäolennainen, tarjousta ei ole pakko hylätä. Jos tarjouksessa tai osallistumishakemuksessa olevat tiedot tai asiakirjat ovat puutteellisia tai virheellisiä tai jotkin asiakirjat tai tiedot puuttuvat, hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa tai ehdokasta selventämään tai täydentämään tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräajassa. Edellytyksenä on, että menettelyssä noudatetaan hankintalain 3 §:ssä säädettyjä periaatteita. Täydentämis- ja korjaamismahdollisuuden antamisesta tarkemmin ks. edellä kohta 3.5.1.

3.9.3 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta

Tarjousvertailuun otetaan mukaan tarjoukset, jotka täyttävät tarjoajalle sekä hankinnan kohteelle ja tarjouksen sisällölle asetetut vaatimukset. Tarjoukset vertaillaan hankintailmoituksessa ilmoitettujen perusteiden mukaisesti. Vertailusta laaditaan vertailutaulukko perusteluineen.

3.9.4 Hankintapäätös ja sen tiedoksianto

Hankintayksikön on tehtävä perusteltu päätös kaikista ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuksista. Päätökset tehdään viranhaltijan tai toimielimen päätöksenä. Yleisimpiä päätöstyyppejä ovat päätös tarjoajan poissulkemisesta, päätös hankinnan keskeyttämisestä sekä päätös, jolla valitaan tarjouskilpailun voittaja(t) eli hankinnan toteuttaja(t). Poissulku- ja hylkäyspäätöksistä on käytävä ilmi ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemisen ja tarjouksen hylkäämisen perusteet.

Hankintaa koskevan päätöksen tulee olla perusteltu. Varsinaisen hankintapäätöksen tulee sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta kuten voittaneen tarjoajan nimi sekä tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta. Päätöksessä tulee esittää tarjousvertailua koskevat perustelut sillä tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksensa sijoittuminen suhteessa muihin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä tulee perustella ja vertailusta tulee ilmetä, miten kunkin tarjousta on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta. Keskeisimpien perusteiden esittäminen riittää, eikä perustelujen tarvitse olla tarkasti yksilöityjä.

Hankinta-asiakirjoihin on otettava ehto sekä hankintapäätökseen maininta siitä, että sopijapuolia sitova sopimus syntyy vasta, kun sopijapuolet ovat allekirjoittaneet sopimuksen tai kun tilaus on tehty.

Hankintapäätöksen taikka muun tarjoajien tai ehdokkaiden asemaan vaikuttavan päätöksen liitteenä on asianosaisille toimitettava muutoksenhakuohjeet (ohje hankinta-oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja ohje valituksen tekemisestä markkinaoikeuteen). Hankintalain 163 §:n mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta hallinto-oikeudellisten muutoksenhakuinstanssien kautta.

Hankintapäätös annetaan tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Hankintalain mukaan päätös annetaan tiedoksi ensisijaisesti ehdokkaan tai tarjoajan antamaa sähköistä yhteystietoa käyttäen. Viestiin on merkittävä erikseen tieto lähetyspäivästä. Ehdokkaan tai tarjoajan katsotaan tällöin saaneen päätöksen tiedoksi viestin lähetyspäivänä, jollei asiassa esitetä muuta luotettavaa selvitystä. Toissijaisesti päätös voidaan antaa tiedoksi myös kirjeitse siten kuin hallintolaissa säädetään.

Puitejärjestelystä (ei kuitenkaan puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta) on laadittava hankintalain 124 §:n mukainen kertomus. Hankintayksikön on dokumentoitava riittävästi hankintamennettelyn eri vaiheet ja niihin liittyvät ratkaisut. Asiakirjat on säilytettävä vähintään kolmen (3) vuoden ajan hankintasopimuksen tekemisestä. Kertomusta ei ole tarpeen laatia, jos samat asiat ilmevät hankintaa koskevasta päätöksestä, jälki-ilmoituksesta tai muista hankinta-asiakirjoista. Kertomuksen sisällöstä on säädetty hankintalain 124 §:ssä.

3.9.5 Hankinnan keskeyttäminen

Hankinnan keskeyttäminen tarkoittaa, ettei jo aloitettua hankintaprosessia saateta loppuun, vaan prosessi keskeytetään ja jätetään hankinta tekemättä tai käynnistetään täysin uusi hankintaprosessi. Hankinta voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Syy voi sinänsä liittyä moneen vaihtoehtoiseen perusteeseen (hankintatarpeen muuttuminen, määrärahojen riittämättömyys, hankintayksikön oma virhe yms.), mutta se ei saa muodostua tarjoajaa tai ehdokasta syrjiväksi.

Hankinnan keskeyttämisestä tulee tehdä perusteltu muutoksenhakukelpoinen päätös. Hankintamenettely voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa ennen hankintasopimuksen tekemistä. Keskeyttämisestä päättää se, jolla on toimivalta päättää kyseisestä hankinnasta. EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa, käyttöoikeussopimuksissa ja sosiaali- ja terveystalouden sekä muiden erityisten palveluiden hankinnoissa keskeyttämisestä on tehtävä jälki-ilmoitus Hilma-ilmoituskanaavaan.

3.9.6 Odotusaika

Hankintasopimus voidaan pääsääntöisesti tehdä aikaisintaan 14 vuorokauden kuluttua hankintapäätöksen tiedoksiannosta (odotusaika). Poikkeuksista odotusajan noudattamisesta on säädetty hankintalain 130 §:ssä ja erityisalojen hankintalain 121 §:ssä.

4 Sosiaali- ja terveystalain 12 luvun mukaiset erityiset palvelut

Sosiaali- ja terveystalain 12 luvun mukaiset palvelut on säädetty erikseen hankintalain 12 luvussa. Liitteen E mukaisia hankintoja koskee vain yksi kynnysarvo, jonka ylittyessä noudatetaan hankintalain 12 luvun säännöksiä. Liitteen E mukaisissa hankinnoissa ei siten koskaan tarvitse soveltaa EU-hankintoja koskevaa hankintalain II osan sääntelyä.

Menettely etenee pääosin samalla tavalla kuin kansallisen kynnysarvon ylittävät tavara- ja palveluhankinnat. Hankintalain 12 luvussa on kuitenkin joitakin palveluiden erityispiirteitä huomioitu erikseen.

4.1 Käyttäjien tarpeiden huomioiminen

Hankintayksikön on hankintalain 12 luvun mukaisissa hankinnoissa otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveystalain hankinnassa palvelun käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla laissa säädetään.

Lisäksi hankinnassa on pyrittävä ottamaan huomioon palvelujen laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvät tekijät.

Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan sosiaali- ja terveystalain hankinnassa hankintayksikön on pyrittävä määrittämään sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille.

4.2 Suorahankintaperusteet erityispalveluissa

Suorahankinnat on sosiaali- ja terveystalain 12 luvun mukaisissa ja muissa erityispalveluissa sallittu tavanomaisen tilanteiden (40–41 §) lisäksi erityistilanteissa hankintalain 110 §:n mukaisesti.

Hankintayksikkö voi siten tehdä yksittäisissä tapauksissa suorahankinnan, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Suorahankinnoista on pääsääntöisesti syytä tehdä hankintalain 131 §:n mukainen suorahankintailmoitus. Ilmoituksen tekeminen katkaisee muutoksenhakuajan 14 vuorokauden päähän ilmoituksen julkaisemisesta. Jos suorahankintailmoitusta ei julkaista, valituksen tekeminen markkinaoikeuteen on mahdollista kuuden (6) kuukauden kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä. Kilpailu- ja kulluttajaviraston toimivalta tehdä seuraamusesityksiä markkinaoikeudelle koskee nimenomaan ilmoittamatta jääneitä suorahankintoja (hankintalaki 141 §). Jos suorahankinnasta ilmoitetaan, voidaan hankintasopimus tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisusta.

4.3 Tarjoajan poissulkeminen

Hankintalain 12 luvun mukaisissa palveluhankinnoissa hankintayksikön tulee soveltaa 80 §:ssä säädettyjä pakollisia poissulkuperusteita ja se voi soveltaa 81 §:ssä säädettyjä vapaaehtoisia poissulkemisperusteita. Ehdokkaiden ja tarjoajien korjaaviin toimenpiteisiin ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamiseen voidaan soveltaa, mitä lain 82–86 §:ssä säädetään.

4.4 Tarjousten valintaperusteet

Sen lisäksi, mitä hankintaohjeen luvussa 2 on todettu tarjouksen valinnasta, hankintalain 12 luvun palveluhankinnoissa tulee huomioida seuraava periaate; hankintayksikön käyttäessä kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Kansallisen kynnysarvon ylittävästä liitteen E palveluhankinnan hankintasopimuksesta on laadittava kertomus. Kertomusta ei ole tarpeen laatia niiltä osin kuin vastaavat tiedot ilmenevät hankintaa koskevasta päätöksestä, jälki-ilmoituksesta tai muista hankinta-asiakirjoista. Kertomuksen sisällöstä on säädetty hankintalain 124 §:ssä.

5 Pienhankinnat

Pienhankinnoilla tarkoitetaan kansallisen kynnyksarvon alittavia hankintoja. Niihin ei sovelleta hankintalakia muuten kuin hankintaoikaisua koskevilta osin (hankintalaki 135 §). Pienhankinnoissa ei ole velvollisuutta julkaista hankintailmoitusta HILMA-portaalissa.

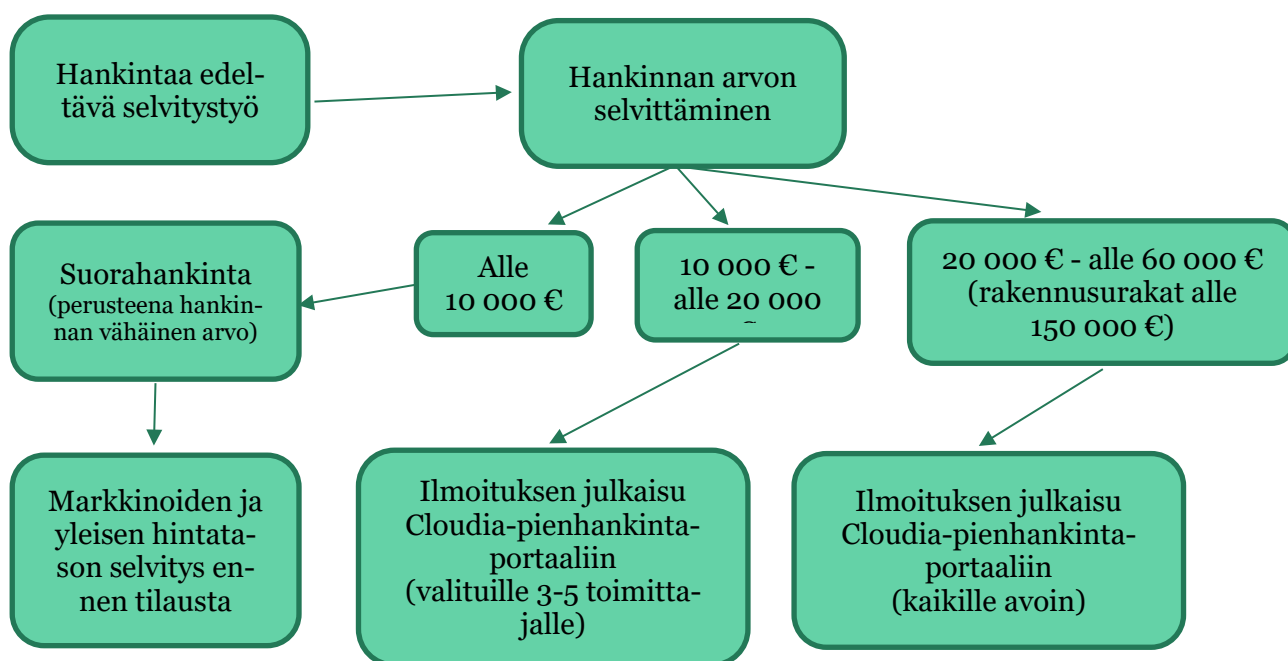
Vaikka pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia, niissä on noudatettava julkisten hankintojen peruseriaatteita, joita ovat avoimuus, suhteellisuus, tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, suunnitelmallisuus, taloudellisuus ja kilpailuolosuhteiden hyödyntäminen. Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjittämättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Vähäisiä hankintoja lukuun ottamatta pienhankinnat tulee pääsääntöisesti kilpailuttaa ja markkinoilla olemassa oleva kilpailu tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. Pienhankinnat voidaan kilpailuttaa hankintalainsäädäntöä kevyemmällä ja joustavammalla menettelyllä. Hankintamenettelyn tulee olla läpinäkyvää ja tarjoajia on kohdeltava yhdenvertaisesti. Käytetyn hankintamenettelyn eri vaiheet dokumentoidaan asianmukaisesti myös pienhankintoja tehtäessä.

Hankinnat tulee toteuttaa mahdollisimman suunnitelmallisesti ja taloudellisesti sekä tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankintaa ei saa pilkkoa keinotekoisesti. Toistuvat ja selkeästi pilkotut hankinnat voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, vaikka hankintalain mukainen valitusoikeus ei muuten koske pienhankintoja. Lisäksi on huomioitava mahdollisuus toteuttaa toistuvat pienhankinnat puitejärjestelyillä.

Myös pienhankintapäätöksiin voidaan hakea muutosta, mutta muutoksenhakukeinot ovat kuntalain mukaiset. Oikeuskäytännössä on todettu, että pienhankintoihin sovelletaan esimerkiksi EU-oikeuden ja hallintolain mukaisia periaatteita (keskeisinä avoimuus ja tasapuolisuus), joita tulkitaan hankintalain hengessä.

5.1 Pienhankintaprosessi

5.2 Tavarat ja palvelut

5.2.1 Hankinnan arvo alle 10 000 €

Hankinnan arvon ollessa alle 10 000 € on suorahankinta ilman kilpailutusta mahdollinen pelkäämään hankinnan arvon vähäisyyden perusteella. Näissäkin tapauksissa kustannusten kohtuullisuudesta tulee varmistua selvittämällä hintatasoa toimittajilta esimerkiksi sähköpostikyselyin.

5.2.2 Hankinnan arvo $\geq 10\,000$ € - $< 60\,000$ €

Hankinnan arvon ylittäessä 10 000 € tulee hankinnasta julkaista hankintailmoitus käyttäen Clouidia-järjestelmän pienhankintaosiota, joko kaikille tarjoajille avoimena tai kohdennetusti 3-5 tarjoajalle, hankinnan arvosta riippuen (kts. 5.1).

Tarjouspyyntö laaditaan mahdollisimman selkeästi ja riittävän yksityiskohtaisesti. Siinä tulee mainita tarjoajan kelpoisuusehdot ja miten ne todennetaan, tarjouksen valintaperuste ja vertailuperusteet sekä keskeiset hankinnan ehdot kuten toimitusaika ja takuuehdot. Tarjouksen tekemiselle varataan kohtuullinen ja riittävä aika (vähintään 10 työpäivää) ottaen huomioon hankinnan kohteen laatu ja laajuus.

Voittanut tarjous tulee valita niillä kriteereillä, jotka tarjouspyynnössä on ilmoitettu. Vaatimusten asettamisessa tulee huomioida suhteellisuuden periaate.

Hankintoja koskevien viranhaltijapäätösten tekemisessä noudatetaan kaupungin hallintosääntöä. Hankintapäätöksestä tulee käydä ilmi perustelut hankinnalle, kuvaus hankintamenettelystä ja tarjousten vertailusta, hylkäysperusteet (mikäli jokin tarjouksista on jouduttu hylkäämään), hankintahinta ja tehty valinta. Päätös lähetetään tiedoksi tarjouksen antaneille ja siihen liitetään muutoksenhakuohjeistus (hankintaohjeistus).

5.3 Rakennusurakat

Rakentamishankintojen kilpailuttamistarve on arvioitava tapauskohtaisesti kiinnittäen huomiota hankkeen luonteeseen ja laajuuteen, suunnittelutarpeeseen ja toimintaympäristöön sekä siihen, onko kyseessä uudisrakentaminen vai peruskorjaushanke.

Rakennushankkeiden osalta tulee aina selvittää, onko jollakin kaupungin yksiköistä (esim. toimitalajohto, kuntateknikka) jo olemassa puitesopimus, jota hankinnassa voitaisiin hyödyntää ilman erillistä kilpailutusta.

Rakennusurakoiden osalta tulee huomioida, että niiden kansallinen kynnyсарvo on 150 000 €. Yli 20 000 € urakoista laaditaan vähintään kirjallinen pienurakka- tai RT-sopimus.

5.4 Sopimus / tilaus

Kansallisen kynnyсарvon alittavissa hankinnoissa hyväksytyyn toimittajan kanssa voidaan hankinnasta sopia käyttämällä kirjallista hankintasopimusta, tilauskirjettä tai suullista tilausta. Sopimustapaa valittaessa on otettava huomioon hankinnan koko ja laatu sekä tarve varmentaa hankinnan asianmukainen toteutuminen. Tehtyyn tilaukseen on vaadittava kirjallinen vahvistus, ellei tilaus ole vähäinen tai perustu vuosisopimukseen. Koska hankintaohjeistus ja kuntalain mukainen oikaisuvaatimus ovat mahdollisia myös pienhankinnoissa, on suositeltavaa odottaa 14 päivän oikaisuvaatimusaika päätöksen tiedoksiannosta ennen tilauksen tai hankintasopimuksen tekemistä.

5.5 Muutoksenhaku pienhankinnoissa

Kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa eli pienhankinnoissa hankintapäätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintayksikölle kirjallisen vaatimuksen hankintaoikaisusta. Hankintaoikaisun voi siis tehdä myös pienhankinnoissa, jotka eivät muutoin kuulu hankintalain soveltamisalaan. Pienhankintaa koskevaan päätökseen voi hakea muutosta myös kuntalain mukaisilla muutoksenhakuokeinoilla, joita ovat ensi vaiheessa oikaisuvaatimus ja siihen annetun ratkaisun jälkeen kunnallisvalitus. Muutoksenhakuohjeesta tulee ilmetä, että muutoksenhakijalla on vaihtoehtoinaan joko hankintalain mukainen hankintaoikaisuvaatimus tai kuntalain oikaisuvaatimus. Jos asianosaisen oikaisuvaatimuksesta ei käy ilmi, kummasta oikaisuvaatimuksen lajista on tarkoitettu olevan kyse, tulee asia käsitellä hankintalain mukaisena hankintaoikaisuna. Pienhankinnoista tehtyjä päätöksiä ei voi saattaa markkinaoikeuden tutkittaviksi. Hankintaoikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen, jolla hankintapäätöstä ei ole muutettu, ei voi hakea muutosta.

Kuntalainen voi hakea pienhankintapäätökseen muutosta vain kuntalain mukaisilla muutoksenhakuokeinoilla.

On huomattava, että toimivalta hankintaoikaisuasian ratkaisemiseen on pääsääntöisesti hankintapäätöksen tehneellä viranhaltijalla tai viranomaisella, joka on usein eri taho kuin kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin.

6 Hankintasopimus

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintasopimus.

Hankintalain mukaan hankintasopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella. Hankintamenettelyjen sääntelyssä sopimuksen syntymisellä on merkitystä käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen kannalta. Ennen sopimuksen tekemistä markkinaoikeus voi määrätä hankintamenettelyn aikana tehdyn virheen tai hankintapäätöksen korjattavaksi. Hankinta-asiakirjoihin on otettava ehto ja hankintapäätökseen maininta siitä, että sopijapuolia sitova sopimus syntyy vasta, kun kaikki sopijapuolet ovat allekirjoittaneet sopimuksen tai kun tilaus on tehty.

Muutoksenhakumahdollisuuden vuoksi tulee päätöksen tiedoksi antamisen jälkeen pääsääntöisesti odottaa 14 päivän valitus- ja oikaisuvaatimusajan kuluminen ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista.

Jos kyseessä on liitteen E mukainen palveluhankinta, jossa on noudatettava 14 päivän odotusaikaa, hankintasopimusta ei saa tehdä siinä tapauksessa, että asia on saatettu valituksella markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Sekä kansallisen että EU-kynnysarvo ylittävistä suorahankinnoista on pääsääntöisesti syytä tehdä hankintalain 131 §:n mukainen suorahankintailmoitus. Hankintasopimus voidaan silloin tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisemisesta.

Jos hankinnasta on tehty valitus markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti, jollei hankintaa voida sen luonteen vuoksi lykätä markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. (hankintalaki 153 §). Väliaikainen järjestäminen ei kuitenkaan saa tehdä muutoksenhakua hyödyttömäksi. Väliaikaisessa järjestelyssä toimittajaksi voidaan valita kuka tahansa eli hankintayksikkö ei ole sidottu valitsemaan yhtä tarjoajista tai edellistä toimittajaa. Hankintayksikkö voi myös perustellusti pyytää markkinaoikeudelta päätöstä hankinnan täytäntöönpanon sallimiseksi. (hankintalaki 151 §)

6.1 Hankintasopimuksen sisältö

Hankintasopimus tehdään kirjallisesti pohjautuen hankintamenettelyn asiakirjoihin. Hankintasopimuksen ja sen ehtojen tulee olla kilpailutuksen ehtojen mukainen. Hankintasopimukseen ei voida jälkikäteen lisätä sellaisia keskeisiä ehtoja, jotka eivät ole olleet tarjoajien tiedossa hankinnan kilpailuttamisen aikana. Sopimusneuvotteluissa sovitaan aiemmin määräämättä jääneistä yksityiskohtaisista sopimusehdoista ja käytännön toteutuksesta. Sopimuksen allekirjoittaa ratkaisuoikeuden haltija tai muu hallintosäännössä, delegointisäännössä tai toimintasäännössä määrätty viranhaltija. Sopimuskauden aikana hankintasopimusta ei saa olennaisesti muuttaa.

6.1.1 Sopijaosapuolet

Sopimuksen osapuolet on määriteltävä selkeästi. Sopimukseen tulee merkitä sopijaosapuolten y-tunnukset. Sopimuksesta on käytävä ilmi, mikä on sopimuskumppanin juridinen muoto: yksityinen henkilö, toiminimi, osakeyhtiö, rekisteröity yhdistys, säätiö, osuuskunta, kuntayhtymä jne. Sopimuksessa on oltava sopijapuolten yhteystiedot: postiosoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite sekä yhteyshenkilö suorine yhteystietoineen.

Kaupungin sopimuksissa (muut kuin kertahankinnat) on huomioitava, että kaupungin muilla yksiköillä, tytäryhteisöillä ja liikelaitoksilla tulee olla mahdollisuus hyödyntää niitä tilaajalle tarjotuin

ehdoin. Tämä tulee mainita jo hankintailmoituksessa. Mahdollisuus tulee huomioida myös hankinnan ennakoitun arvon laskennassa.

6.1.2 Sopimuksen kohde

Sopimuksessa kuvataan hankittava tavara tai palvelu taikka urakka sekä siitä suoritettava vastike. Sopimuksen kohde on kuvattava riittävän tarkasti. Sopimuksesta on käytävä ilmi, mihin velvoitteisiin kaupunki sitoutuu.

Mikäli sopimus perustuu kilpailutukseen, sopimuksen on perustuttava tarjouspyyntöön eli siihen otetaan samat ehdot ja vaatimukset kuin mitkä tarjouspyynnössä on esitetty. Tämän vuoksi sopimus pohjan on käytännössä oltava valmiina jo kilpailutukseen ryhdyttäessä. Sopimusluonnos tulee liittää tarjouspyynnön liitteeksi aina EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ja kansallisen kynnysarvon ylittävissä palveluhankinnoissa. Pienhankinnoissa sopimusluonnoksen liittämisen tarpeellisuus tulee harkita tapauskohtaisesti.

Niin sanotut rajapinnat eli sopimusvelvoitteiden rajat sopijapuolten välillä on tehtävä selväksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että määritellään tarkoin, mistä kumpikin sopijapuoli asiassa vastaa. Tarvittaessa sopimukseen liitetään palvelukuvauksia, prosessikaavioita tai vastuunjakotaulukoita taikka muita asiaa kuvaavia dokumentteja. Mikäli sopimuksen kohteeseen liittyy velvoittava lainsäädäntöä, tulee sen käydä selkeästi ilmi sopimuksesta.

Sopimus voidaan tehdä myös niin sanottuna puitejärjestelyinä, jolloin sopimuksessa (pääsopimus) sovitaan sopimuksen yleisistä periaatteista, sitovuudesta, yms., mutta yksittäiset tilaukset tehdään erikseen sopimusta noudattaen. Tällöin nämä puitejärjestelyyn perustuvat tilaukset dokumentoidaan aina erikseen. Puitejärjestely tehdään tavallisesti useamman tarjouskilpailuun osallistuneen tarjoajan kanssa. Tällöin tarjouspyynnössä on oltava maininta siitä, että sopimus tehdään puitejärjestelyinä ja että sopimus voidaan tehdä useamman tarjouksen jättäneen kanssa.

6.1.3 Sopimuskausi

Sopimus voidaan tehdä joko määräajaksi tai toistaiseksi voimassaolevaksi. Mikäli kyse on määräaikaisesta sopimuksesta, sopimuksessa tulee olla sen alkamis- ja päättymisaika. Määräaikainen sopimus on voimassa sopimuskauden, ellei ehtoihin ole otettu irtisanomis- tai purkamisehtoa.

Esimerkki määräaikaisesta sopimuksesta:

- Sopimuskausi on kaksi (2) vuotta + optio kaksi (2) vuotta. Tilaaja päättää optiokauden käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä viimeistään neljä (4) kuukautta ennen optiokauden alkua (ilman allekirjoitettua viranhaltijapäätöstä optiokausi ei tule käyttöön). Irtisanomisaika on tilaajan puolelta kuusi (6) kuukautta ja toimittajan puolelta kaksitoista (12) kuukautta. Irtisanomista ei tarvitse perustella. Irtisanominen tulee tehdä kirjallisesti allekirjoitetulla asiakirjalla. Irtisanomisaika alkaa kulua irtisanomisilmoituksen lähettämispäivästä. Irtisanomisaikana tilaajalla ei ole velvollisuutta hankkia tavaroita ja niihin liittyviä palveluita toimittajalta, mikäli irtisanominen on johtunut tilaajan tyytymättömyydestä toimittajan toimintaan.

Mikäli sopimukseen halutaan lisätä optio sopimuksen jatkamisesta tai lisätilauksesta ilman uutta tarjouskilpailua, on näistä oltava maininta jo tarjouspyynnössä. Optioiden mukaan ottamisesta päätettäessä on huomioitava, että niihin tulee sitoutua kolmen (3) vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä (hankintalaki 41 § 2 mom.).

Jos sopimus on toistaiseksi voimassa oleva, tulee siinä olla aina irtisanomisehto. Esimerkiksi seuraavasti:

- Sopimus on toistaiseksi voimassa oleva tilaajan puolelta kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla ja toimittajan puolelta kahdentoista (12) kuukauden irtisanomisajalla. Irtisanomista ei tarvitse perustella. Irtisanominen tulee tehdä kirjallisesti allekirjoitetulla asiakirjalla. Irtisanomisaika alkaa kulua irtisanomisilmoituksen lähettämispäivästä.

Pääsääntö on, että puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä (4) vuotta. Hankinnan kohteen sitä perustellusti edellyttäessä puitejärjestely voi poikkeuksellisesti olla kestoaltaan pidempi.

6.1.4 Reklamaatiot

Sopimuksessa tulee määritellä reklamaatiokäytännöt; missä ajassa ja millä tavoin ne tulee toimittaa toisen sopimusosapuolen tietoon ja vastaavasti missä ajassa ja millä tavoin niihin tulee vastata. Sopimukseen tulee määrittää myös mahdolliset reklamaatioista aiheutuvat sanktiot.

Esimerkiksi: Reklamaatiot tulee toimittaa kirjallisesti ja niihin tulee kirjallisesti vastata kolmen (3) työpäivän kuluessa vastaanottamisesta. Mikäli toimitusaika tai palvelun suoritusajaksi on sovittua pidempi kolme (3) kertaa peräkkäin tai kolme (3) kertaa kalenterivuoden aikana, on tilaajalla oikeus purkaa sopimus välittömästi eikä toimittajalla ole oikeutta vaatia vahingonkorvausta tilaajalta. Purkamisen tulee tehdä kirjallisesti allekirjoitetulla asiakirjalla. Sopimus katsotaan purkautuneeksi seuraavana päivänä purkamisilmoituksen vastaanottamisesta.

6.1.5 Irtisanominen ja purkaminen

Irtisanomisehdolla tarkoitetaan sopimussuhteen lopettamista yhteisesti sovitun irtisanomisajan kuluttua. Toistaiseksi voimassa olevissa sopimuksissa on aina oltava irtisanomisaika ja selvitys siitä, miten irtisanomisajan kulumisen lasketaan.

Mikäli halutaan, että määräaikainen sopimus voidaan lopettaa sopimuskauden aikana, on siitä oltava erityisehto sopimuksessa. Muutoin sopimus on voimassa sovitun sopimuskauden.

Purkaminen tarkoittaa sopimuksen välitöntä lopettamista. Sopimus voidaan pääsääntöisesti purkaa vain olennaisen sopimusrikkomuksen seurauksena, ja yleensä purkaminen edellyttää edeltävää kirjallista kehoitusta korjata sopimuksenvastainen asiointi. Sopimukseen voidaan tarvittaessa sisällyttää maininta siitä, minkä erityisten seikkojen täytyessä sopimus voidaan purkaa. Sopimusta ei milloinkaan saa purkaa ilman asiallista syytä, sillä seurauksena voi olla vahingonkorvausvelvollisuus.

Sopimukseen on otettava myös maininta siitä, miten irtisanominen tai purkaminen tehdään. Sopimus irtisanotaan tai puretaan kirjallisesti ja tähän liittyvät määräajat todetaan sopimuksessa laskettavaksi esimerkiksi viiden (5) päivän kuluttua irtisanomisen tai purkamisen lähettämisestä. Tällöin ei ole epäselvyyttä siitä, milloin irtisanominen tai purkaminen astuu voimaan.

6.1.6 Alihankinta

Alihankkijoiden käyttöä voidaan rajoittaa, mutta sitä ei voida kokonaan kieltää. Mikäli sopimuksen kohde on sellainen, että alihankkijoita mahdollisesti tullaan käyttämään, tulee sopimuksessa olla ehdot alihankkijoiden käytölle: hyväksyttämismenettely, miten suuri osuus voidaan siirtää alihankkijoille, alihankkijoiden oikeus siirtää omaa osuuttaan, alihankintaketjun sallittu pituus (pääsääntönä on, että toimittajan alihankkija ei voi käyttää tilaajalle tarjotun palvelun tuottamiseen alihankintaa), alihankkijoiden vaihtuminen, jne.

Sopimuksessa on todettava, että sopijakumppani vastaa alihankkijoiden työstä ja tuloksista kuin omistaan. Sopijakumppani ei voi myöskään lisätä tilaajan vastuuta ja velvoitteita siirtämällä omia velvoitteita alihankkijalle (esimerkiksi ilmoitusvelvollisuuksia).

6.1.7 Laadunhallinta

Palveluhankinnoissa on tarpeen mainita sopijapuolen henkilöstön ammattitaidon säilyttämisestä ja kehittämisestä. Tältä osin ehto voi liittyä sopimuksen irtisanomis- tai purkamisehtoihin esimerkiksi siten, että mikäli sopijapuolen henkilöstö määrällisesti vähenee tai ammattitaidollisesti heikenee tarjouksessa ilmoitettuun verrattuna, kaupungilla on oikeus sopimuksen irtisanomiseen tai purkamiseen. Samoin voidaan edellyttää, että mikäli avainhenkilö vaihtuu, on korvaavan henkilön täytettävä samat ehdottomat vaatimukset ja myös mahdollisesti pisteytettyjen ansioiden tulee olla samaa luokkaa kuin alkuperäisellä henkilöllä.

Sopimukseen otetaan kuvaus käytettävästä henkilöstöstä, tiloista, välineistä, koneista ja palveluvälineistä, mikäli niillä on olennainen merkitys palvelun tuottamiselle. Mikäli palvelu tuotetaan kokonaan tai osittain kaupungin tiloissa tai välineillä, tulee kustannusten jakautumisesta sopia.

6.1.8 Hinnanmuutos

Sopimuksessa on todettava, onko hinta kiinteä koko sopimuskauden. Jos hintaa voidaan tarkistaa, sopimukseen on otettava hinnantarkistuksen perusteet, ensimmäinen hinnantarkistusajankohta, vuosittaiset tarkistusajankohdat, maksimihinnankorotus sekä hinnantarkistusehdotuksen ilmoitusajankohta. Kaupungille on varattava mahdollisuus esittää hinnanalennuksia. Hinnat voidaan sopia soveltuvaan indeksiin. Hinnat tulee ilmoittaa ilman arvonlisäveroa (alv 0 %).

Hinnanmuutosesityksiä koskevaan menettelyyn on sopimuksessa aina syytä liittää sopimusosapuolen mahdollisuus irtisanoa sopimus päättymään kohtuullisella irtisanomisajalla ennen esitetyn uuden hinnan voimaantuloa.

Sopimuksessa on mainittava, mikäli sopimuksen mukaisen tavaran tai palvelun määrä voi vaihdella ja miten vaihteluihin suhtaudutaan. Tällöin voidaan sopia, että palvelutarve tarkistetaan esimerkiksi puolivuositain.

6.1.9 Laskutus- ja maksuehdot

Sopimuksessa sovitaan laskutusjaksot ja -käytäntö sekä maksuehdot ja viivästyskorko. Maksuehdon tulee olla minimissään 21 vrk netto hyväksyttävän laskun saapumisesta.

Sopimuksessa tulee määritellä se, että mikäli laskutus tapahtuu ulkomaisen yhtiön toimesta, jolla ei ole Suomessa kotipaikkaa, tulee laskun olla EU-direktiivin mukainen veroton lasku. Rakentamispalvelujen osalta tulee huomioida se, että kaupunki kuuluu rakentamispalvelujen käännetyn arvonlisäveron piiriin, jolloin laskutuksen tulee olla sen mukainen.

Mikäli tuotettu palvelu on arvonlisäverolain 130 § veroton terveydenhoitopalvelu, laskussa tulee olla merkintä: Veroton ALV 130 a §:ssä tarkoitettu myynti.

Sopimukseen kannattaa lisätä maininta siitä, että jos laskutusta ei suoriteta tietyn ajan kuluessa (esimerkiksi kuuden (6) kuukauden kuluessa palvelun suorittamisesta), laskutusosoikeus menetetään.

Huomioitavaa on myös se, että maksuehto on hinnan osa, joten vertailukelpoiset tarjoukset edellyttävät yhtenevää maksuehtoa, joka tulee siten määritellä tarjouspyynnössä.

6.1.10 Muut ehdot

Sopimukseen, joiden kohteena oleva palvelu on suoritettava tai tavara toimitettava tietyssä ajankohtana, kannattaa ottaa viivästyssakkoehdot. Viivästyssakko on esimerkiksi JYSE-ehdojen mukaan 1 % viivästyneen toimituksen tai sen osan arvonlisäverottomasta hinnasta jokaiselta alkavalta viikolta, jonka toimittajan toimitus on myöhässä. Viivästyssakkoa peritään enintään 10 viikolta. JIT-ehdojen mukaan viivästyssakko on 0,5 % jokaiselta alkavalta viikolta ja se on enintään 7,5 viivästyneen tuotteen tai palvelun hinnasta.

Hankintasopimukseen on lähtökohtaisesti järkevää soveltaa täydentävästi alan yleisiä sopimusehtoja (sopimusehtokokoelmat kuten JIT, JYSE, YSE jne.) Yleisten sopimusehtojen soveltuvuus kuhunkin hankintaan on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Sopimusehtokokoelmista tarkemmin ks. Kohta 6.1.14.

Hankintasopimuksen erityisehdoilla tarkoitetaan hankintasopimukseen otettavia sopimuslausekeita. Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja edellyttäen, että ehdot liittyvät hankinnan kohteeseen. Ehdot voivat liittyä hankinnan taloudellisiin tai sosiaaliin taikka innovaatio-, ympäristö- ja työllisyysnäkökohtiin. Ehdot eivät voi koskea yrityksen yleistä toimintapolitiikkaa. Siten vaatimus siitä, että yritys noudattaa tiettyä yleistä työhönotto- tai ympäristöpolitiikkaa myös tehtävään hankintaan liittymättömässä toiminnassaan taikka tiettyä toimintapolitiikkaa esimerkiksi investoinneissaan, ei ole mahdollinen.

Erityisehtojen on oltava riittävän täsmällisiä ja yksiselitteisiä, jotta sopimuksen osapuolilla olisi yhteneväinen käsitys niistä. Erityisehdoilla on yleensä hintavaikutus, joten tarjoajien on pystyttävä arvioimaan ehdon hintavaikutuksia.

6.1.11 Asiakirjojen pätevyysjärjestys

Sopimuksessa tulee mainita siitä, mikä on asiakirjojen pätevyysjärjestys. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, jos asiakirjoissa (sopimus, tarjouspyyntö, yleiset sopimusehdot, tarjous, jne.) on ristiriitaisuuksia esimerkiksi siitä syystä, että yleisistä sopimusehdoista poiketaan joiltain osin. Pätevyysjärjestyksellä ratkaistaan se, mikä sopimusehto on viime kädessä sopijapuolia sitova. Esimerkki suositeltavasta pätevyysjärjestyksestä:

1. Sopimus
2. Hankintaneuvottelumuistio
3. Hankintapäätös
4. Tarjouspyyntö liitteineen (myös liitteiden järjestys on tarvittaessa ilmoitettava)
5. Hankintaan kulloinkin sovellettavat yleiset sopimusehdot
6. Tarjous liitteineen (myös liitteiden järjestys on tarvittaessa ilmoitettava)

Sopimukseen on otettava maininta kyseisen palvelun tuottamista koskevista salassapitomääräyksistä (esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen hankinnoissa).

Jos sopimus sisältää henkilötietojen käsittelyä, tulee sopimukseen liittää lähtökohtaisesti kaupungin oman sopimus pohjan mukainen sopimus henkilötietojen käsittelystä (ks. tarkemmin kohta 6.2).

6.1.12 Kartelliehto

Kaupungin sopimuksissa on oltava kartelliehto. Esimerkiksi seuraavasti:

Palveluntuottaja vahvistaa tämän sopimuksen allekirjoituksella, ettei se ole tähän Sopimukseen johtaneen tarjouskilpailun yhteydessä tai sopimuksentekohetkellä syyllistynyt kilpailulain tarkoitamaan keskenään kilpailevien elinkeinonharjoittajien väliseen kiellettyyn kilpailunrajoitukseen (kartelliin) kyseistä palvelua koskevilla markkinoilla tilaajan toiminta-alueella.

Mikäli Palveluntuottajan todetaan lainvoimaisella päätöksellä syyllistyneen edellä mainittuun kilpailulain tarkoittamaan elinkeinonharjoittajien väliseen kiellettyyn kilpailunrajoitukseen (kartelliin), Palveluntuottaja on velvollinen suorittamaan Tilaajalle sopimussakkona 20 % suoritettujen ja maksetun Palvelun kokonaisarvosta kulloinkin voimassa olevan korkolain mukaisine viivästyskorkeineen vaatimuspäivästä lukien ja korvaamaan sopimussakon määrän ylittävät Tilaajalle aiheutuneet vahingot. Näiden lisäksi Palveluntuottajan on korvattava Tilaajalle asian selvittämisestä aiheutuneet kustannukset ja oikeudenkäyntikulut laillisine korkoineen. Mikäli Palveluntuottaja paljastaa kartellin ja vapautetaan lainvoimaisesti kilpailulain 14 §:n perusteella kokonaan seuraamusmaksusta, Palveluntuottaja vapautuu tämän ehdon mukaisen sopimussakon maksamisesta.

Tämä sopimusehto on voimassa myös sopimuksen päättyttyä.

6.1.13 Erimielisyyksien ratkaiseminen

Sopimusta koskevat riitaisuudet tulee pääsääntöisesti pyrkiä ratkaisemaan neuvottelemalla. Mikäli neuvottelutulokseen ei kuitenkaan päästä, ratkaistaan asia oikeudenkäyntimenettelyssä. Oikeudenkäymiskaari sääntelee toimivaltaisen käräjäoikeuden. Sopimuksessa on kuitenkin tiettyjä poikkeuksia (kiinteistö ym.) lukuun ottamatta mahdollista sopia oikeuspaikasta. Pääsääntöisesti tulee pyrkiä sopimaan asian käsittelypaikaksi Itä-Uudenmaan käräjäoikeus.

Välimiesmenettelystä riidan ratkaisukeinona sovitaan vain erityisin perustein, esimerkiksi jos sopimuksen tulkinta vaatii sellaista erityisosaamista, että sitä voidaan olettaa olevan vain harvoilla alansa asiantuntijoilla.

Laki välimiesmenettelystä: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920967>.

6.1.14 Yleiset sopimusehdot

Hankintasopimukset tulee pääsääntöisesti laatia käyttäen hyväksi julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja tai muita hankinnan kohteen edellyttämiä yleisiä sopimusehtoja. Sopimusehtoja käytettäessä on varmistauduttava niiden soveltuvuudesta kyseiseen hankintaan. Tällaisia ovat muun muassa Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot tavarahankinnoissa (JYSE 2014 Tavarat), Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot palveluhankinnoissa (JYSE 2014 Palvelut), Julkisen hallinnon IT-hankintojen yleiset sopimusehdot (JIT 2015), Rakennusurakan yleiset sopimusehdot (YSE 1998), Konsulttitoiminnan yleiset sopimusehdot (KSE 2013) sekä Kone- ja kuljetuspalveluiden hankinnan yleiset ehdot (KE 2008).

Sopimuksessa tulee olla maininta sovellettavista yleisistä sopimusehdoista sekä siitä, että niitä sovelletaan täydentävästi sopimuksessa erikseen käsittelemättä jääneisiin kysymyksiin.

6.2 Tietosuoja-asetus (GDPR)

Tietosuoja-asetus asettaa vaatimuksia palveluntuottajan (tyypillisesti henkilötietojen käsittelijä) ja hankintayksikön (tyypillisesti rekisterinpitäjä) väliselle sopimukselle. Nämä vaatimukset on huomioitava tilanteissa, joissa palveluntuottaja tai tämän alihankkija tulee käsittelemään henkilötietoja hankintasopimuksen perusteella. Tällöin on välttämätöntä huolehtia siitä, että henkilötietojen käsittelyä koskevat ehdot on sopimusvelvoittein saatettu palveluntuottajan tietoisuuteen.

Henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia luonnolliseen henkilöön eli ihmiseen liittyviä tietoja. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi nimi, henkilötunnus, terveydentilaa koskeva tieto, sijaintitieto, verkkotunnistietä tai käyttäjätunnus.

Kuntaliitto on laatinut yhteistyössä Hansel Oy:n, Julkisten hankintojen neuvontayksikön ja Kuntahankinnat Oy:n kanssa ohjeet EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen huomioimiseksi julkisissa hankinnoissa. Asetuksen vaatimukset vaikuttavat mm. tietojärjestelmien hankintaan.

Ohjeessa on kiinnitetty huomiota rekisterinpitäjän ja henkilötietojen tietojen käsittelijän asemaan ja velvollisuuksiin sekä keskeisiin sopimusehtoihin. Ohjeen tarkoituksena on auttaa hankintayksiköitä näiden hankinnoissa ja antaa lisätietoa tietosuojaan liittyvistä asioista.

Ohjeen saa ladattua maksutta Kuntaliiton verkkokaupasta <https://www.kuntaliitto.fi/laki/julkisuus-ja-tietosuoja/tietosuoja-asetus>.

Porvoon kaupunki käyttää lähtökohtaisesti kaupungin omaa tietosuojaliitettä sopimuksissaan.

Kaupunki on laatinut Henkilötietojen käsittelyohjeet, joita muokkaamalla saadaan asetuksen vaatimat kirjalliset ohjeet henkilötietojen käsittelijälle (https://porvoo.sharepoint.com/sites/intra-filakiasiat/henkiltiedot_tietosuoja/Henkilötietojen%20käsittelyohje%20PORVOO.pdf)

6.3 Hankintasopimuksen muuttaminen

Hankintalain 136 §:ssä on määritelty, milloin sopimusmuutosta pidetään olennaisena ja toisaalta millaisia muutoksia sopimukseen on mahdollista tehdä sopimuskauden aikana ilman uutta kilpailutusta EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, kansalliset kynnysarvot ylittävissä liitteen E mukaisissa palveluhankinnoissa ja käyttöoikeussopimuksissa. Samoja periaatteita on syytä soveltaa myös muihin hankintoihin, kun harkitaan sitä, onko sopimusmuutos mahdollista tehdä ilman uutta kilpailutusta.

Erityisalojen hankintalain määräykset löytyvät kohdasta 124 §.

6.4 Sopimuksen päättäminen

Sen lisäksi, mitä hankintasopimuksessa on sovittu, hankintayksikkö voi irtisanoa hankintasopimuksen päättämään välittömästi, jos

- 1) Sopimukseen on tehty hankintalain 136 §:n 1 momentissa tarkoitettu olennainen muutos
- 2) Toimittajaa on koskenut jokin hankintalain 80 §:ssä säädetyistä pakollisista poissulkemisperusteista sopimuksen tekohetkellä
- 3) Sopimusta ei olisi voinut tehdä toimittajan kanssa, koska Euroopan unionin tuomioistuin on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artiklan mukaisessa menettelyssä todennut hankintayksikön rikkoneen vakavasti Euroopan unionin perussopimusten ja hankintadirektiivin mukaisia velvoitteita.

6.5 Arkistointi ja salassapito

Hankinta-asiakirjat säilytetään huolellisesti arkistolakia ja kaupungin omia ohjeita noudattaen.

Mikäli kaupunki on luovuttanut toiselle osapuolelle asiakirjoja, nämä ovat kaupungin omaisuutta. Asiakirjojen luonteesta ja sisällöstä riippuu, ovatko ne luottamuksellisia tai julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä. Sopimuksen päättyessä palveluntuottaja luovuttaa kaupungille sellaiset hallinnassaan olevat asiakirjat, sekä sopimuksen alussa luovutetut että sopimuskauden aikana syntyneet, joilla on merkitystä asioiden hoitamiselle jatkossa. Sopimuskauden viimeinen maksuerä suoritetaan vasta, kun kaupunki on hyväksynyt asiakirjojen yms. siirtoon liittyvät asiat.

7 Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo sekä hankintalain että erityisalojen hankintalain noudattamista.

Jokainen, joka katsoo hankintayksikön menetelleen lain vastaisesti, voi tehdä kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimenpidepyynnön menettelyn lainmukaisuuden tutkimiseksi. Toimenpidepyynnön tekemiseen ja käsittelyyn sovelletaan, mitä hallintolain 8 a luvussa säädetään hallintokantelusta. Toimenpidepyynnön käsittely raukeaa, jos kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo toimenpidepyynnön kohteena olevan teon antavan hallintolain 53 c §:n mukaisesti aiheen ryhtyä toimenpiteisiin tässä tai muussa laissa säädetyn menettelyn käynnistämiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ottaa toimivaltaansa kuuluvan asian tutkittavakseen myös omasta aloitteestaan.

Yleisenä keinona kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnassa on hallinnollisen ohjauksen antaminen hankintayksiköille. Lisäksi kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä markkinaoikeudelle esityksiä kokonaan ilmoittamatta jääneistä tai ilmeisen puutteellisesti ilmoitetuista suorahankinnoista, myös sopimuskauden aikana. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös kieltää suorahankintapäätöksen täytäntöönpanon. Esitykset markkinaoikeudelle voivat koskea seuraamusten (sopimuksen tehottomuus, sopimuskauden lyhentäminen, seuraamusmaksu) määräämistä hankintayksikölle.

Oikeussuojakeinot on kuvattu hankintalain luvussa 16. Kyseisiä säädöksiä noudatetaan myös erikoisalojen hankintalain mukaisissa hankinnoissa.

Alla kuvattu hankinta-oikaisuvaatimus ja markkinaoikeusvalitus ovat rinnakkaisia oikeussuojakeinoja, joihin asianosainen voi turvautua vaihtoehtoisesti tai samanaikaisestikin.

Muutoksenhakuun oikeutetuksi asianosaiseksi saateta usein katsoa myös alalla toimiva yritys, joka katsoo sillä olleen mahdollisuudet menestyä virheettömässä hankintamenettelyssä.

7.1 Hankinta-oikaisu

Hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen päätöksensä 90 päivän kuluessa siitä, kun oikaisun kohteena ollut päätös on tehty (hankintalaki 132–133 §, erikoisalojen hankintalaki 123 §). Hankinta-oikaisu voi perustua virheelliseen lain soveltamiseen tai asiassa ilmenneeseen uuteen tietoon, joka voi vaikuttaa päätökseen.

Hankinta-oikaisua voidaan käyttää myös tilanteessa, jossa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sopimusneuvottelut valitun tarjoajan kanssa kariutuvat tai kyseinen tarjoaja ei kykene toteuttamaan hankintaa. Osapuolia sitova voimassa oleva sopimus estää hankintayksikköä jo sopimusoi-keudellisesti muuttamasta yksipuolisesti sopimuksen tekemiseen johtanutta ratkaisuaan. Jos osapuolet kuitenkin irtautuvat tehdystä sopimuksesta sopimusehtojen mukaisesti ja hankinta-oikaisulle varattu määräaika on tämän jälkeen edelleen voimassa, voi hankintayksikkö käyttää edelleen hankinta-oikaisua.

Asianosaisen on esitettävä hankinta-oikaisuvaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon päätöksestä tai muusta ratkaisusta. Vireilletulotavasta riippumatta hankinta-oikaisun vireille tulosta on ilmoitettava niille, joita asia koskee; käytännössä siis asianosaisille, joille saataisi syntyä muutoksenhakuoikeus hankinta-oikaisua koskevaan päätökseen.

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen voi olla vireillä samanaikaisesti hankinta-oikaisun kanssa. Jos hankinta-oikaisuna käsiteltävästä asiasta on samalla vireillä valitus markkinaoikeudessa, tulee hankintayksikön ilmoittaa markkinaoikeudelle hankinta-oikaisun käsittelystä sekä siinä annettavasta päätöksestä.

Hankintaoikaisun tekee tai hankintaoikaisuvaatimukseen ratkaisun antaa se, jolla on hallintosäännön, delegointisäännön tai toimintasäännön mukaan ratkaisulta kyseisen suuruista hankintaa tehtäessä. Käytännössä kyse on siis samasta viranhaltijasta tai viranomaisesta, joka on antanut hankintaa koskevan päätöksen.

Hankintaoikaisuvaatimuksen hylkäävä päätös ei ole muutoksenhakukelpoinen. Jos ratkaisu kuitenkin muuttuu hankintaoikaisun seurauksena, alkaa hankintaoikaisuun annetusta päätöksestä kulua uusi muutoksenhakuaika.

7.2 Valitus markkinaoikeuteen

Hankintapäätöksestä tai muusta hankintayksikön tekemästä ratkaisusta, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan, voi valittaa markkinaoikeuteen. Puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta voi valittaa vain, jos markkinaoikeus myöntää valitusluvan.

Valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja sai tiedon päätöksestä valitusosoituksineen. Suorahankinnoissa valitusaika luetaan suorahankintailmoituksen julkaisemisesta.

Muutosta hakevan on ilmoitettava kirjallisesti hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuteen viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Valituksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintapäätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluviin kynnysarvon ylittäviin hankintoihin ei voi hakea muutosta kuntalain, hallintolain eikä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain perusteella.

8 Hankinta-asiakirjojen julkisuus

8.1 Asiakirjajulkisuus

Hankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen ja asiakirjoista perittäviin maksuihin sekä asianosaisen tiedonsaantioikeuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Julkisuuslain mukaan tarjouspyyntö tulee julkiseksi, kun se on allekirjoitettu (6 § 1 mom. 2 kohta). Hankintaa ja urakkaa samoin kuin muuta tarjousten perusteella ratkaistavaa oikeustointia koskeva tarjouksen täydennyspyyntö ja tarjousasian käsittelyä varten laaditut selvitykset ja muut asiakirjat tulevat julkiseksi, kun sopimus asiassa on tehty (6 § 1 mom. 3 kohta). Julkista hankintaa koskevat osallistumishakemukset, tarjoukset sekä muut hankintaa koskevat asiakirjat tulevat julkisiksi vasta, kun sopimus asiassa on tehty (7 § 2 mom.). Asiakirjat saattavat sisältää jossain määrin liikesalaisuutena salassa pidettävää tietoa. Liikesalaisuutena voidaan pitää tietoa, jolla on taloudellista arvoa ja joka ei ole yleisesti tiedossa. Esimerkiksi tuotantomenetelmiä ja yksikköhintoja pidetään vakiintuneesti liikesalaisuuksina. Tarjouksen kokonaishinta ei kuitenkaan koskaan voi olla liikesalaisuus.

Tarjoajia tai ehdokkaita on tarkoituksenmukaista pyytää esittämään tarjouksissa ja/tai osallistumishakemuksissa annettavat liikesalaisuuden piiriin luettavat tiedot tarjousasiakirjan liitteissä. Tarjoajan tai ehdokkaan omilla käsityksillä tietyn tiedon liikesalaisuusluonteesta voi olla merkitystä asian arvioinnille, mutta liikesalaisuuden ja muun salassapitoperusteen tunnusmerkit arvioi viime kädessä itsenäisesti hankintayksikkö. Hankinta-asiakirja on aina (julkiseksi tultuaan) julkinen muilta kuin salassa pidettäviltä osiltaan.

8.2 Asianosaisjulkisuus

Hankinta-asiakirjat tulevat kaikille julkisiksi edellä selostettuina ajankohtina.

Hankintaan osallistunut yritys tai muu asianosainen (esim. alalla toimiva yritys) voi kuitenkin julkisuuslain 11 §:n perusteella saada hankinta-asiakirjasta (mm. toisen tekemä tarjous) tiedon aina jo samalla hetkellä, kun hankintapäätös annetaan tiedoksi. Asianosaisetkaan eivät kuitenkaan voi saada tietoa toistensa liikesalaisuuksista tai muista salassa pidettävistä tiedoista.

9 Hankintaprosessin vaiheet

